

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PONOVNI ZAGON SLOVENSKE LESNOPREDELOVALNE
INDUSTRIJE**

Ljubljana, julij 2015

TOMAŽ PIRJEVEC

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Tomaž Pirjevec, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor magistrskega dela z naslovom Ponovni zagon slovenske lesnopredelovalne industrije, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem dr. Alešem Vahčičem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v besedilu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ZGODOVINA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V SLOVENIJI.....	3
2 RAZPOLOŽLJIVOST IN IZKORIŠČENOST LESNE SUROVINE.....	5
2.1 Lesna zaloga, prirastek in posek.....	6
2.2 Uvoz in izvoz hlodovine.....	7
2.3 Vrednostna analiza	7
3 ANALIZA STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V SLOVENIJI.....	8
3.1 Primarna predelava lesa (žagarski obrati)	9
3.2 Sekundarna predelava lesa (decimirnice, stavbno mizarstvo, furnir)	11
3.3 Izdelava končnih izdelkov iz lesa.....	11
3.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne panoge.....	13
4 OPIS STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V AVSTRIJI.....	14
4.1 Upravljanje z lesno surovino (hlodovino) in gozdovi.....	14
4.2 Opis in analiza obratov za predelavo lesa	15
4.3 Izkoriščenost lesa za energetske namene	16
4.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne verige	17
5 OPIS STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE NA POLJSKEM.....	17
5.1 Upravljanje z lesno surovino (hlodovino) in gozdovi.....	17
5.2 Opis in analiza obratov za predelavo lesa	18
5.3 Izkoriščenost lesa za energetske namene	20
5.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne verige	21
6 ANALIZA DEJAVNIKOV KONKURENČNOSTI SLOVENSKE LESNOPREDELOVALNE PANOGE	21
6.1 Gospodarnost panoge	22
6.2 Donosnost panoge	24
6.3 Kazalniki produktivnosti in dohodkovnosti	26
6.4 Tehnološka opremljenost panoge.....	28
6.5 Stroški dela panoge	29
6.6 Financiranje panoge	31
6.7 Plačilna sposobnost panoge.....	33
6.8 Izvoz in uvoz panoge.....	35
6.9 Primerjava dejavnikov.....	37
6.9.1 Gospodarnost.....	37
6.9.2 Donosnost panoge	38
6.9.3 Produktivnost panoge	39
6.9.4 Tehnološka opremljenost panoge	40
6.9.5 Stroški dela panoge.....	41
6.9.6 Uvoz in izvoz panoge	41
7 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE POSLOVANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE	43

7.1	Povečanje skupne dovoljene teže za tovorna vozila oziroma polpriklopnike	44
7.2	Ureditev poseka v zasebnih in državnih gozdovih.....	45
7.3	Pospešena uvedba strojne sečnje.....	48
7.4	Ukinitev koncesij za sečnjo v državnih gozdovih.....	50
7.5	Pospešena uporaba biomase za ogrevanje in pridobivanje električne energije.....	53
7.6	Pomoč pri pridobivanju evropskih sredstev	55
7.7	Spodbude za razvojne oddelke v lesnopredelovalnih podjetjih	56
7.8	Omejitev izvoza hlodovine	56
7.9	Povzetek ukrepov	57
7.10	Komentarji na predlagane ukrepe	57
SKLEP.....		60
LITERATURA IN VIRI.....		62
PRILOGE		

KAZALO SLIK

Slika 1:	Izvoz in uvoz hlodovine v Sloveniji	7
Slika 2:	Število podjetij z registrirano dejavnostjo C16.100 in C16.240.....	10
Slika 3:	Struktura podjetij z registrirano dejavnostjo C16.100.....	10
Slika 4:	Število podjetij v sekundarni predelavi lesa (C16– (C16.100 + C16.240)).....	11
Slika 5:	Število podjetij v razredu C31	12
Slika 6:	Struktura podjetij v razredu C31 glede na število zaposlenih	12
Slika 7:	Izvoz in uvoz hlodovine v Avstriji	14
Slika 8:	Uvoz in izvoz lesne panoge	35
Slika 9:	Uvoz in izvoz v razredu C16	36
Slika 10:	Uvoz in izvoz v razredu C17	36
Slika 11:	Uvoz in izvoz v razredu C31	37
Slika 12:	Izvoz in uvoz izdelkov iz lesa v Avstriji	42
Slika 13:	Izvoz in uvoz izdelkov iz lesa na Poljskem.....	42

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Lesna zaloga 2004–2012	6
Tabela 2:	Posek v slovenskih gozdovih (1991–2012).....	6
Tabela 3:	Deleži poseka glede na možni posek (2001–2012).....	6
Tabela 4:	Učinki nerealiziranega poseka ter neto izvoza	7
Tabela 5:	Podatki za slovensko lesno panogo (C16, C17, C31)	13
Tabela 6:	Posek v avstrijskih gozdovih.....	14
Tabela 7:	Lesnopredelovalna panoga v Avstriji.....	15
Tabela 8:	Podatki za avstrijsko lesno panogo	17
Tabela 9:	Posek v poljskih gozdovih.....	18
Tabela 10:	Uvoz in izvoz hlodovine na Poljskem.....	18

Tabela 11: Lesnopredelovalna panoga na Poljskem.....	18
Tabela 12: Število in zmogljivosti žagarskih obratov na Poljskem.....	19
Tabela 13: Delež energije pridobljene iz lesa/lesne biomase	20
Tabela 14: Podatki za poljsko lesno panogo.....	21
Tabela 15: Celotna gospodarnost.....	22
Tabela 16: Čista dobičkonosnost prihodkov	23
Tabela 17: Gospodarnost poslovanja.....	23
Tabela 18: Dobičkonosnost poslovnih prihodkov	24
Tabela 19: Proizvodnost sredstev	25
Tabela 20: Čista donosnost sredstev	25
Tabela 21: Čista donosnost kapitala	26
Tabela 22: Prihodki na zaposlenega	27
Tabela 23: Čisti poslovni izid na zaposlenega.....	27
Tabela 24: Bruto dodana vrednost na zaposlenega.....	28
Tabela 25: Bruto naložbe v stroje in opremo.....	29
Tabela 26: Delež kadrovske stroškov v vrednosti proizvodnje.....	30
Tabela 27: Povprečni kadrovske stroški na zaposlenega	30
Tabela 28: Delež kapitala v virih sredstev.....	31
Tabela 29: Delež dolgov v virih sredstev	32
Tabela 30: Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev.....	32
Tabela 31: Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog	33
Tabela 32: Kratkoročna pokritost kratkoročnih sredstev.....	34
Tabela 33: Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti.....	35
Tabela 34: Kosmati dobiček/skupni prihodki.....	38
Tabela 35: Prihodki na zaposlenega (Slovenija, Poljska, Avstrija).....	39
Tabela 36: Bruto poslovni presežek na zaposlenega	39
Tabela 37: Bruto naložbe v stroje in opremo na podjetje.....	40
Tabela 38: Bruto dodana vrednost na zaposlenega.....	40
Tabela 39: Delež kadrovske stroškov v vrednosti proizvodnje.....	41
Tabela 40: Povprečni kadrovske stroški na zaposlenega	41

UVOD

Za izbiro teme sem se odločil, ker že več let delam v domačem podjetju, ki deluje v lesnopredelovalni panogi. Panoga je v Sloveniji leta 1984 dosegla vrhunec, od takrat naprej pa je v upadanju. Kljub različnim gospodarskim načrtom za izboljšanje poslovanja se dobičkonosnost le-te ni bistveno spremenila.

V magistrskem delu želim poudariti glavne, že znane razloge za zmanjšanje poslovanja panoge ter morebiti razkriti kakšne do zdaj še neznane razloge. Na podlagi teh razlogov za zmanjšanje pa želim podati predloge, ki bi lahko spodbudili rast in ponovno postavili lesnopredelovalno panogo v vrh slovenskega gospodarstva.

Opis problematike

V Sloveniji imamo kljub dobro dodelanemu gozdnogospodarskemu načrtu vsako leto približno 2 mio. m³ prirastka lesa. Zato bi lahko letno posekali okoli 6,5 mio. m³ lesa in še vedno ohranjali površino gozdov. Evidentiran posek je bil v letu 2012 68 %, kar pomeni, da je bil dejanski posek za 32 % manjši od načrtovanega oziroma možnega poseka.

V Sloveniji je 76 % gozdov v zasebni lasti, 24 % pa v lasti države in občin. Z gozdovi v lasti države in občin gospodarijo gozdarske družbe preko državno dodeljene koncesije. Veliko večja težava gospodarjenja je pri gozdovih v zasebni lasti, saj je teh 76 % gozdov razdeljenih na preko 460.000 lastnikov, le 2 % od teh pa ima v lasti več kot 15 ha gozdne površine. Če analiziramo stanje izkoriščenosti možnega/dovoljenega poseka, zaostaja ta predvsem na račun poseka v zasebnih gozdovih. Še bolj problematično pa je, da se v zasebnih gozdovih varstvena in gojitvena dela ne izvajajo v zadostnem/načrtovanem obsegu (Zavod za gozdove Slovenije, 2011).

V primarni predelavi lesa (žagarski obrati) je glavna težava razdrobljenost in velikost žagarskih obratov ter tehnološka zaostalost. V Sloveniji imamo kar 718 žagarskih obratov (Kranjc & Piškur, 2006). Podatki temeljijo na popisu žag, ki ga je leta 2001 izvedla Zveza gozdov Slovenije. Glede na to, da se število podjetij z registrirano dejavnostjo C16 od leta 2001 ni bistveno spremenilo, lahko predvidevamo, da je število žagarskih obratov približno enako. Če gledamo podatke o številu podjetij po dejavnosti C16.1 – Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa, vidimo, da ima v letu 2011 to dejavnost registriranih 548 podjetij (SURS, 2014b). Glede na to, da na razpolago ni novejših podatkov o številu žagarskih obratov v Sloveniji, predvidevam, da jih je v Sloveniji med 500 in 700. Večina (83,5 %) je majhnih in razžaga do 2.000 m³ hlodovine letno, le 16,5 % žagarskih obratov razžaga več kot 10.000 m³ hlodovine letno – ti obrati razžagajo 61 % vse hlodovine (Knific, 1998, str. 25).

Zaradi razdrobljenosti, nepovezanosti in majhnosti žagarskih obratov je konkurenčen

nastop na tujih trgih otežen.

V nadaljnji predelavi lesa (lesnopredelovalni industriji) je glavna težava tehnološka zaostalost ter doseganje nizke dodane vrednosti. Lesnopredelovalna panoga je začela pešati z osamosvojitvijo Slovenije in izgubo trgov nekdanje Jugoslavije. Takrat so se izvozni pogoji močno poslabšali, kar je negativno vplivalo na razvoj lesne panoge, dodatno negativno pa je na panogo vplivala tudi konkurenca z vzhoda, ki je sposobna enake ali podobne izdelke proizvesti ceneje. V vsem tem času pešanja domače lesnopredelovalne panoge se je ta v tujini krepila in razvijala, kar se danes pozna v velikem razvojnem zaostanku domače lesnopredelovalne panoge. Ta razvojni zaostanek je prisoten v vseh fazah predelave lesa, najbolj občuten pa je v primarni.

Velika težava v nadaljnji predelavi lesa je tudi pomanjkanje ustrezne domače vhodne surovine. Izvoz hlodovine se je v obdobju od leta 1991 do leta 2012 povečal za skoraj 600 %. Izraziti trend rasti izvoza hlodovine se je začel leta 2006 (SURS, 2014e).

Pomanjkanje ustrezne domače hlodovine povzroča težave podjetjem, ki se ukvarjajo z nadaljnjo predelavo lesa, saj morajo surovine v obliki že deloma predelanega lesa uvažati iz tujine. To povzroča izgubo dodane vrednosti za celotno gospodarstvo, saj bi lahko to hlodovino predelali domači obrati. Podjetjem v nadaljnji predelavi lesa uvoz povzroči povečanje nabavne vrednosti (dražja surovina, stroški transporta itd.), kot če bi surovino kupili doma, kar se posledično kaže v zmanjšanju dobičkonosnosti.

V zadnji fazi predelave lesa (izdelavi končnih izdelkov) je glavna težava, da izdelki ne dosegajo dovolj velike dodane vrednosti. Če analiziramo bruto poslovne presežke podjetij po panogah, lahko vidimo, da samo podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo furnirja in plošč na osnovi lesa, dosegajo zadovoljiv povprečni presežek. Pri podjetjih, ki se ukvarjajo s proizvodnjo izdelkov iz lesa, je povprečni presežek zelo nizek (okoli 10.000 evrov), najbolj kritična pa so podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo pohištva, saj je povprečni bruto poslovni presežek padel s 44.000 € v letu 2007 na slabih 10.000 € v letu 2011 (SURS, 2014b).

Iz vseh analiziranih podatkov lahko ugotovimo, da je stanje lesnopredelovalne industrije slabo. Glede na to, da velja lesna panoga za eno perspektivnejših v Sloveniji in v svetu, lahko sklepamo, da se bo njen pomen le še povečeval, zaradi tega je izboljšanje poslovanja te panoge nujno potrebno.

Poleg vseh naštetih problematik v lesni panogi je zelo pomembno tudi dejstvo, da v Sloveniji nimamo razvite vertikalne verige, v kateri bi se podjetja prilagajala ter proizvajala tisto, kar druga podjetja dejansko potrebujejo. Gre za pomanjkanje narodne strategije in sodelovanja v lesnopredelovalni panogi. Les kot surovina v domačem gospodarstvu nima dovolj velikega pomena niti ni strateška surovina. Največ poudarka se

v zadnjih letih daje energetske vrednosti lesa, kar pa ni pravi pristop, če želimo izkoristiti možnosti, ki jih les kot surovina ponuja.

Namen in cilji

Osrednji namen tega dela je obravnavati problematiko lesnopredelovalne panoge v Sloveniji in ugotoviti glavne razloge za njeno trenutno stanje, na podlagi tega pa podati ustrezne ukrepe in izvedljive predloge, ki bi pripomogli k izboljšanju poslovanja slovenske lesnopredelovalne panoge, tako da bi ta spet postala ena vodilnih v domačem gospodarstvu in uspešno konkurirala tujim.

Glavno raziskovalno vprašanje je, skladno z namenom in cilji naloge, kakšne ukrepe je treba uvesti za izboljšanje poslovanja slovenske lesnopredelovalne panoge. Preden opredelimo te ukrepe, pa je treba ugotoviti trenutno stanje ter razloge za nazadovanje panoge.

Opredelitev metodologije raziskovanja

V nalogi bom obravnaval dejavnike, ki vplivajo na poslovanje lesnopredelovalne panoge ter skušal ugotoviti, katere dejavnike je treba spremeniti ali uvesti za izboljšanje poslovanja. Uporabil bom tako analitični kot deskriptivni pristop. Za ugotovitev dejanskega trenutnega stanja oziroma gibanja panoge v zadnjih nekaj letih bom uporabil že objavljeno literaturo o tej temi ter kvalitativne podatke, objavljene v različnih podatkovnih bazah. Te podatke bom nato analiziral in ugotovil gibanje panoge. Raziskava bo večinoma dinamična, saj bom primerjal podatke v daljšem časovnem obdobju.

Pri navedbi dejavnikov, ki jih je treba spremeniti oziroma uvesti, bom uporabil samostojno analizo in sklepanje. Poleg že objavljenih podatkov bom skušal pridobiti različne informacije preko neuradnih intervjujev oseb, ki delujejo v lesnopredelovalni panogi. Ti podatki mi bodo v pomoč pri izpostavitvi dejavnikov, ki najbolj vplivajo na poslovanje panoge, ter pri navedbi ukrepov, ki bi bili potrebni za izboljšanje poslovanja.

1 ZGODOVINA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V SLOVENIJI

Prvi žagarski obrati v Sloveniji so začeli nastajati ob koncu 14. stoletja, to so bili obrati, kjer so uporabljali še ročne žage, ta način žaganja so uporabljali in izpopolnili Egipčani.

Prve žage na vodni pogon so se začele postavljati na začetku 15. stoletja in od takrat lahko govorimo o začetku razvoja slovenske lesnopredelovalne industrije.

Na koncu 15. stoletja je Leonardo da Vinci izdelal načrt za žago, ki so jo poimenovali firenčanka. To je bila prva žaga s povezanim žagalnim in pogonskim mehanizmom, sistem

pa je bil tako dodelan, da se je ta tip žage hitro razširil po vsem svetu. Osnovni principi s tem sistemom se uporabljajo še danes (Sgerm, 1990, str. 336).

Na začetni razvoj žagarskih obratov je vplivala predvsem dostopnost do treh virov: vode, lesa in rude. Žagarski obrati so bili locirani blizu vode, gozda in rudnikov ter tudi večjih mest. Prva dva dejavnika sta bila nujna vira, ki sta omogočala delovanje, druga dva dejavnika pa sta vplivala na povpraševanje po lesu.

V 19. stoletju so začeli na razvoj lesnopredelovalne panoge vplivati tudi: graditev železnic, možnost zasebnega nakupa gozdov ter razvoj strojne industrije. V prvi polovici 19. stoletja je bilo v Sloveniji okoli 1.200 žag, ki so se ukvarjale z rezanjem okroglega lesa (hlodov) (Žumer, 1968, str. 41).

Število žag se je hitro povečevalo ter do leta 1910 naraslo na 2.200. Ob začetku 20. stoletja tako lahko že opazimo, da proizvodna kapaciteta žag ni bila polno izkoriščena.

V obdobju okoli leta 1930 se je trend neizkoriščenosti proizvodnih kapacitet še povečal, saj je razpoložljiva surovina zadoščala le za približno 40 % proizvodnih kapacitet (Žumer, 1968, str. 48).

Po letu 1930 se je več žagarskih obratov zaprlo, do konca druge svetovne vojne pa je zmogljivost žagarskih obratov padla za približno 30 % (Žumer, 1968, str. 54).

S koncem prve svetovne vojne lahko vidimo tudi zametke ostale lesnopredelovalne industrije, takrat so se poleg žagarstva začeli ukvarjati še s proizvodnjo pohištva, parketa, sodov ter podobnim. Prav takrat so bili ustanovljeni prvi veliki lesnopredelovalni obrati, ki so se pozneje razvili v lesnopredelovalna podjetja, ki so bila še dolga leta po ustanovitvi temelj slovenske lesnopredelovalne industrije.

Po drugi svetovni vojni je bila celotna lesnopredelovalna industrija poddržavljena, to pa je pomenilo priložnost za manjše zasebne lesnopredelovalne obrate, ki so imeli v obdobju po drugi svetovni vojni polno izkoriščene proizvodne kapacitete. Kasneje je začela država omejevati velikost prometa, ki so ga lahko ti zasebniki dosegli. Z večanjem potreb po lesu in lesnih izdelkih v tem obdobju ter hkratnim omejevanjem proizvedene količine se je pojavila siva ekonomija. Zasebni lastniki gozdov in lesnopredelovalnih obratov so začeli s sečnjo in predelavo lesa, ki ni bila odobrena.

V obdobju med 1940–1960 se je število žagarskih obratov zmanjšalo, zaradi tehnološkega napredka so se proizvodne zmogljivosti povečale, podoben trend pa je veljal tudi v ostali lesni panogi (Žumer, 1968, str. 66). Nekje do tega obdobja je lesna industrija temeljila predvsem na žagarskih obratih, okoli leta 1950 pa je vedno večji pomen dobivala proizvodnja pohištva ter ostalih končnih lesenih izdelkov. Proizvodnja teh izdelkov se je

začela premikati iz mizarских delavnic v večje tovarne, ki so bile prilagojene za proizvodnjo večjih serij.

Do leta 1980 se je trend razvoja in rasti te panoge nadaljeval ter v letu 1984 dosegel tudi svoj vrhunec; tega leta je bilo v panogi zaposlenih rekordnih 35.441 delavcev (Mrak, 1998, str. 327).

Po letu 1986 je lesnopredelovalna industrija začela upadati, tako je bilo leta 1989 v tej industriji le še 29.500 zaposlenih. Po osamosvojitvi Slovenije se je položaj lesnopredelovalne industrije še poslabšal, saj je industrija izgubila trge nekdanje Jugoslavije, na katerih je tudi temeljila. V tem obdobju je lesna industrija zabredla v globoke finančne težave, ki so povzročile nazadovanje panoge. Po osamosvojitvi je začela panoga poslovati z izgubo, v obdobju od 1991 do 1998 je bilo skupno poslovanje panoge negativno (Mrak, 1998, str. 327).

Do leta 1997 se je število zaposlenih zmanjšalo na 20.000. V devetdesetih letih je za lesnopredelovalno panogo veljalo, da ima preveč zaposlenih, prevelike in neizkoriščene proizvodne kapacitete ter nerazvito tehnologijo. Zaradi negativnih kazalcev so se začele sprejemati strateške usmeritve za izboljševanje tehnologije in organizacije dela, prilagajanje tehnologije manjšim serijam, povečevanje produktivnosti dela in podobno (Mrak, 1998, str. 327).

Glede na stanje lesnopredelovalne industrije danes lahko rečemo, da so bili ti ukrepi morda pravi, vendar ne zadostni za izboljšanje razmer v panogi. Ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo je bilo glavno vprašanje, kako bomo izboljšali stanje v lesnopredelovalni panogi ter poskrbeli za konkurenčnost slovenske lesnopredelovalne industrije v Evropi.

2 RAZPOLOŽLJIVOST IN IZKORIŠČENOST LESNE SUROVINE

Lesna zaloga je bila skozi celotno zgodovino eden glavnih kazalnikov stanja gozda. Skupaj s prirastkom, posekom, površino gozda ter možnim posekom tvori osnovno skupino kazalcev, ki jih uporabljamo pri spremljavi razvoja gozdov (Pisek, 2014, str. 1).

Kot ugotavlja Pisek (2014, str. 3), so podatki o stanju lesne zaloge nujni za oblikovanje strategije trajnostne rabe lesa ter razvoja lesne industrije. V Sloveniji se zadnjih nekaj desetletij lesna zaloga krepi, v zadnjih 60 letih je zrasla kar za 110 %.

V Evropi, tako kot tudi v Sloveniji, lahko zaznamo trend povečevanja lesne zaloge in prirastka. Glavni razlog za povečevanje je predvsem smotrno gospodarjenje z gozdovi (Pisek, 2014, str. 3).

2.1 Lesna zaloga, prirastek in posek

Tabela 1: Lesna zaloga 2004–2012

Leto	Lesna zaloga gozdov (v m ³ - zaokroženo)	Letni prirastek (v m ³ - zaokroženo)	Odstotek gozda
2004	293.532.000	7.446.000	57,6
2005	300.795.300	7.569.000	57,7
2006	307.688.900	7.652.000	57,9
2007	318.107.300	7.822.100	58,4
2008	322.194.900	7.868.500	58,5
2009	327.458.500	7.985.300	58,5
2010	330.982.400	8.117.300	58,5
2011	334.105.000	8.265.936	58,4
2012	337.817.000	8.420.000	58,4

Vir: ZZG, Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih, 2004–2012, 2013b.

V tabeli 1 lahko vidimo podatke o lesni zalogi, letnem prirastku ter odstotku gozda za Slovenijo za obdobje 2004–2012. Razviden je trend rasti lesne zaloge, odstotek gozda pa je v zadnjih letih okoli 58 %.

Tabela 2: Posek v slovenskih gozdovih (1991–2012)

Leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Posek (v mio. m ³)	2,1	2,17	2,09	2,25	2,09	2,33	2,57	2,47	2,4	2,61	2,61
Leto	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Posek (v mio. m ³)	2,65	3,01	2,96	3,24	3,72	3,24	3,43	3,37	3,37	3,89	3,91

Vir: ZZG, Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012, 2013a, tabela 9.

V tabeli 2 so podatki o izvedenem poseku v Sloveniji za obdobje 1991–2012. Vidimo lahko, da se posek čez leta povečuje.

Tabela 3: Deleži poseka glede na možni posek (2001–2012)

Leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Posek/možni posek (%)	72	72	75	71	75	82	68	70	66	63	71	68

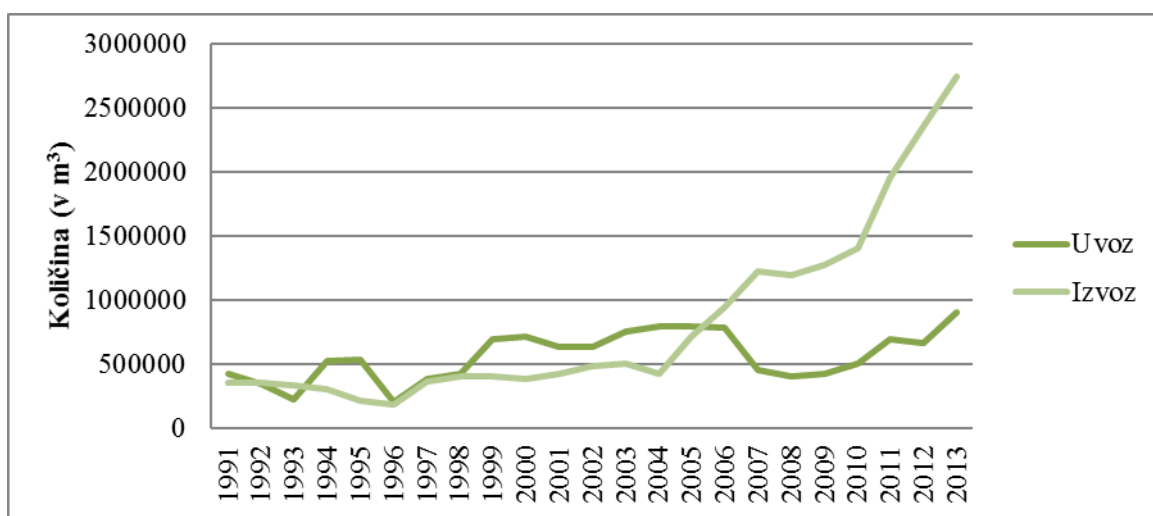
Vir: ZZG, Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012, 2013a, tabela 8.

Iz tabele 3 je razvidno, da dejanski posek zaostaja za možnim. Vsako leto ostane neizkoriščene približno 30 % lesne surovine.

Iz vseh zgornjih podatkov je razvidno, da lesne surovine v Sloveniji ne izkoriščamo, kot bi jo lahko. Čeprav se posek iz leta v leto povečuje, vsako leto zaostaja za načrtovanim, iz tega pa izhaja povečevanje lesne zaloge. S povečanjem dejanskega poseka bi zajezili kopičenje lesne zaloge, tako bi se lahko bolj posvetili negi gozdov, kar bi pomenilo povečanje kakovosti lesne zaloge, posledično pa višjo dodano vrednost pri predelavi. V zadnjih letih smo dosegli zadostno gozdno površino ter lesno zalogo, tako lahko oziroma moramo zdaj izkoriščati lesni prirastek in skrbeti za ohranjanje lesne zaloge ter za nego in varovanje gozdov (Bolčina, 2011).

2.2 Uvoz in izvoz hlodovine

Slika 1: Izvoz in uvoz hlodovine v Sloveniji

Vir: SURS, Izvoz in uvoz okroglega lesa (m³), Slovenija, letno, 2014e.

Pri analizi uvoza in izvoza hlodovine v Sloveniji so dejstva še veliko bolj skrb vzbujajoča kot pri izkoriščenosti lesnega prirastka. Podatki od leta 1991 naprej kažejo na trend povečevanja izvoza hlodovine, ki izrazito narašča predvsem v zadnjih letih, vrhunec pa je dosegel leta 2013, saj smo izvozili kar 2,74 mio. m³ hlodovine, neto izvoz pa je bil 1,85 mio. m³.

2.3 Vrednostna analiza

Tabela 4: Učinki nerealiziranega poseka ter neto izvoza

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Skupaj
Nerealiziran posek (v mio. m ³)	1,47	1,74	1,98	1,59	1,84	2,11	10,72
Najnižja odkupna cena (v EUR/ m ³)	31	31	31	37	36	36	
Neto izvoz (v mio. m ³)	0,80	0,85	0,91	1,26	1,69	1,85	7,35

nadaljevanje

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Skupaj
Povprečna bruto dodana vrednost (v EUR/m ³)	52,74	48,93	53,86	53,21	58,93	63,39	
Izgubljen prihodek zaradi nerealiziranega poseka (v mio. EUR)	45,57	53,82	61,36	58,79	66,24	75,96	361,73
Izgubljen prihodek zaradi neto izvoza (v mio. EUR)	42,11	41,54	48,97	66,88	99,41	117,08	416,00
Skupaj izgubljen prihodek (v mio. EUR)	87,68	95,36	110,33	125,67	165,65	193,04	777,73

Vir: SURS, *Izvoz in uvoz okroglega lesa (m³), Slovenija, letno, 2014e*; ZGS, *Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2011, 2012*; *Cene dela v gozdu, 2014*; *Cene lesa, 2014*.

Če podrobneje pogledamo podatke za zadnjih šest let, lahko vrednostno ocenimo višino izgubljenega prihodka zaradi neizkoriščenosti lesne surovine.

Če predvidevamo, da bi hlodovino, ki smo jo izvozili v letu 2013 (upoštevane neto izvoz), predelali na žagah v Sloveniji (primarna predelava lesa), bi dosegli dodatne prihodke v višini **117,08 mio. EUR**. Dodatno bi to povzročilo tudi boljšo izkoriščenost in poslovanje domačih žagarskih obratov ter povečanje zaposlenosti.

V drugi predpostavki predvidevamo, da bi polno izkoristili planiran posek. Če bi izvedli načrtovan posek v letu 2013, bi dodatno lahko posekali **2,11 mio. m³** hlodovine. Če bi to hlodovino prodali brez predelave kot hlodovino najslabše kakovosti (hlodovina za kurjavo /črnogled scenarij), bi dosegli prihodke v višini **75,96 mio. EUR**. V kolikor bi to hlodovino predelali le na žagarskih obratih, bi to pomenilo še dodatne prihodke v višini **133,75 mio. EUR**.

Če upoštevamo le neto izvoz ter nerealiziran posek, smo v letu 2013 izgubili **193,04 mio. EUR** prihodkov, če k temu dodamo še primarno predelavo za nerealiziran posek, pa se ta številka dvigne na **326,79 mio. EUR**.

Glede na nerealiziran posek ter neto izvoz smo v obdobju od leta 2008 do leta 2013 izgubili minimalno **777,73 mio. EUR** prihodkov. Če bi k temu prišteli še predelavo nerealiziranega poseka na žagarskih obratih, bi se ta številka skoraj podvojila.

3 ANALIZA STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V SLOVENIJI

Pri analizi stanja lesnopredelovalne panoge bom panogo razdelil v tri podpanoge:

- primarna predelava lesa;

- sekundarna predelava lesa;
- končna predelava lesa/izdelava izdelkov iz lesa.

Smisel tega je, da se analiza panoge podredi fazam, ki jih je treba opraviti na lesu, da pridemo do končnega izdelka. V zaključku poglavja bo sledil povzetek vseh treh analiz oziroma stanja celotne panoge.

3.1 Primarna predelava lesa (žagarski obrati)

Pri analizi žagarskih obratov je najprej treba opredeliti, koliko žagarskih obratov sploh imamo v Sloveniji oziroma koliko jih obratuje. Ugotoviti je potrebno dejansko število.

Popis žag, ki ga je opravil Zavod za gozdove Slovenije leta 2001, nakazuje, da je bilo leta 2000 v Sloveniji 718 žagarskih obratov. Po raziskavi, ki je bila izvedena leta 2007, je razvidno, da je bilo v Sloveniji 700 registriranih poslovnih subjektov, ki imajo žagarske obrate in razžagujejo hlodovino (Gozdarski inštitut Slovenije, 2008). Če primerjamo obe številkki, vidimo, da je v osmih letih število žagarskih obratov ostalo skorajda nespremenjeno.

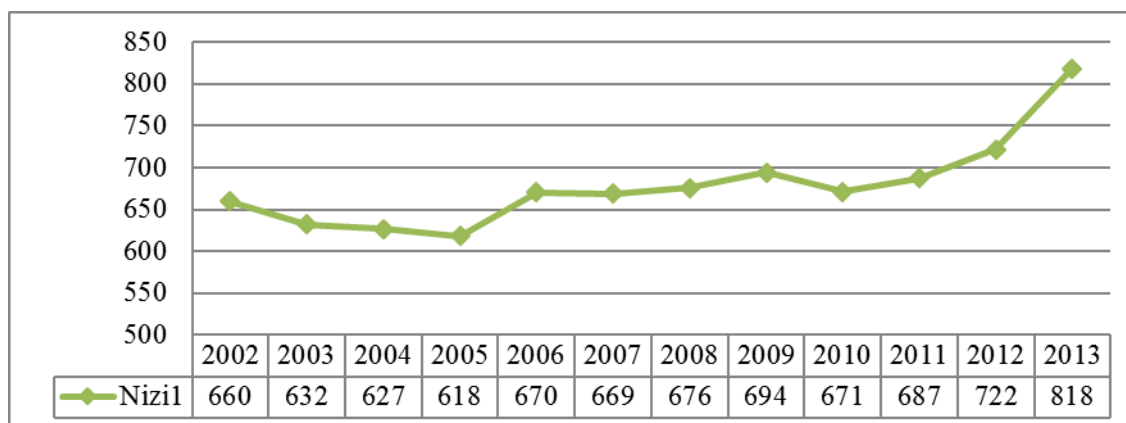
Za potrditev rezultatov iz analize v prejšnjem odstavku sem se odločil uporabiti podatkovno bazo Statističnega urada Republike Slovenije ter na podlagi dejavnosti, ki jo imajo podjetja registrirano, ugotoviti število podjetij, ki se ukvarjajo s primarno predelavo lesa.

Na podlagi lastnih izkušenj ter z analiziranjem nekaj podjetij, ki imajo žagarski obrat, sem se odločil upoštevati dve SKD-dejavnosti, in sicer C16.100 – Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa in C16.240 – Proizvodnja lesene embalaže. Kot podporo tej odločitvi navajam nekaj podjetij, ki imajo žagarske obrate ter registrirano eno izmed teh dveh dejavnosti:

- Žaga Cugmajster d. o. o.,
- Kopačin d. o. o.,
- Časles d. o. o.,
- Žagarstvo Sebastjan Novinec s. p.,
- Robert Robnik s. p.,
- Zavčan d. o. o.

Sicer so tudi podjetja, ki imajo žagarske obrate in registrirano drugo dejavnost, ter podjetja, ki imajo registrirano eno od dveh dejavnosti in nimajo žagarskega obrata, vendar bo za približno oceno morala zadostovati ta metoda.

Slika 2: Število podjetij z registrirano dejavnostjo C16.100 in C16.240

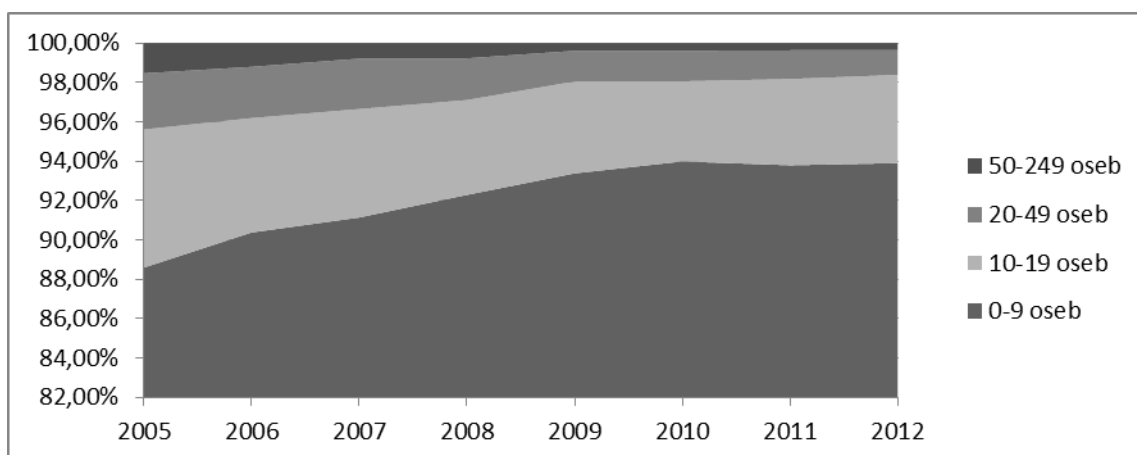

Vir: SURS, Poslovanje podjetij po dejavnosti (SKD 2008), Slovenija, letno, 2014b.

Če primerjamo popis iz leta 2007 s podatki, zbranimi preko podatkovne baze STAT, vidimo, da ni večje razlike v številu žagarskih obratov. Čeprav so podatki pomanjkljivi, jih bomo upoštevali kot pravilne, saj natančnejših podatkov ni na voljo. Vidimo, da se je število podjetij v letih od 2002 do 2013 povečalo, v letu 2013 je bilo tako 818 z registrirano dejavnostjo C16.100 ali C16.240. Splošna ekonomska kriza na število podjetij ni vplivala, saj se je v obdobju 2010–2013 število podjetij celo povečalo.

Druga stvar, ki jo je treba ugotoviti, je število žagarskih obratov po velikosti. Iz ekonomske teorije izhaja, da večji proizvodni obrati dosegajo manjše mejne stroške ter so tako učinkovitejši, nasprotno pa velja za manjše obrate. Velikost obratov sem določil po številu zaposlenih v posameznem podjetju, žal pa so na voljo podatki le za dejavnost C16.100. Tudi če bi za ugotovitev strukture vzeli podjetja za dejavnost C16, se ta ne bi bistveno spremenila.

Slika 3: Struktura podjetij z registrirano dejavnostjo C16.100

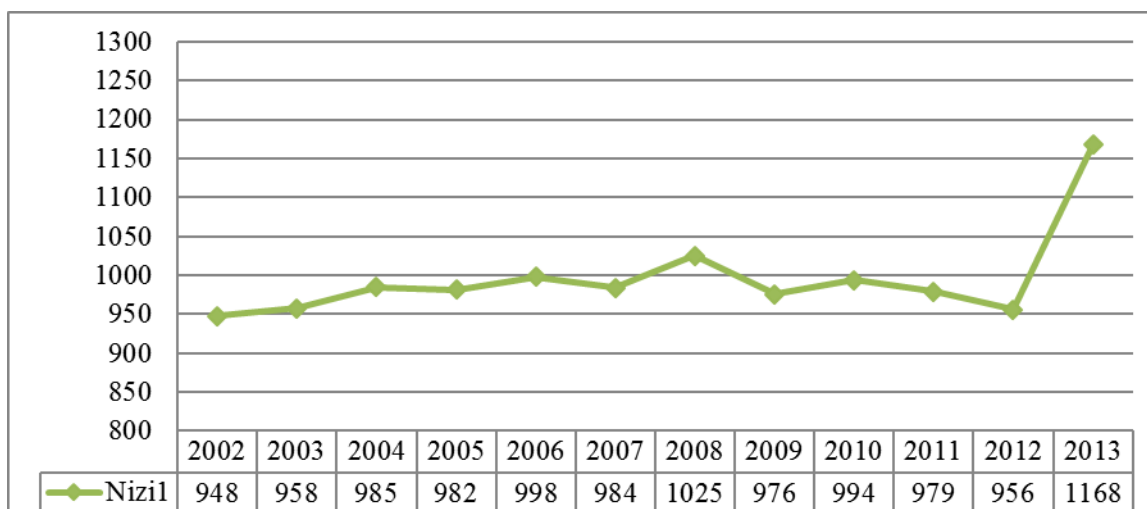
Vir: SURS, Poslovanje podjetij po dejavnostih industrije in velikosti glede na število oseb, ki delajo (SKD 2008), Slovenija, letno, 2014f.

Na sliki 3 vidimo strukturo podjetij z registrirano dejavnostjo C16.100 glede na število zaposlenih. V dejavnosti prevladuje največ podjetij z do 9 zaposlenimi, v letu 2013 je delež teh podjetij znašal kar 93,91 odstotka. Najmanjši delež zavzemajo podjetja z nad 50 zaposlenimi, v letu 2012 je ta delež znašal le 0,36 odstotka oziroma 2 podjetji.

3.2 Sekundarna predelava lesa (decimirnice, stavbno mizarstvo, furnir)

Pri analizi podjetij, ki delujejo v sekundarni predelavi lesa, se bom osredotočil na analizo števila teh podjetij ter ugotovil strukturo podjetij glede na število zaposlenih. Za ugotovitev števila zaposlenih bom uporabil podatkovno bazo STAT ter upošteval vsa podjetja, ki imajo registrirano dejavnost v razredu C16, razen podjetji z dejavnostjo C16.100 in C16.240.

Slika 4: Število podjetij v sekundarni predelavi lesa (C16– (C16.100 + C16.240))

Vir: SURS, Poslovanje podjetij po dejavnosti (SKD 2008), Slovenija, letno, 2014b.

Kot lahko vidimo s slike 4, se število podjetij v sekundarni predelavi lesa giblje okoli 950, le v letu 2013 je viden visok porast, in sicer na kar 1.168 podjetij.

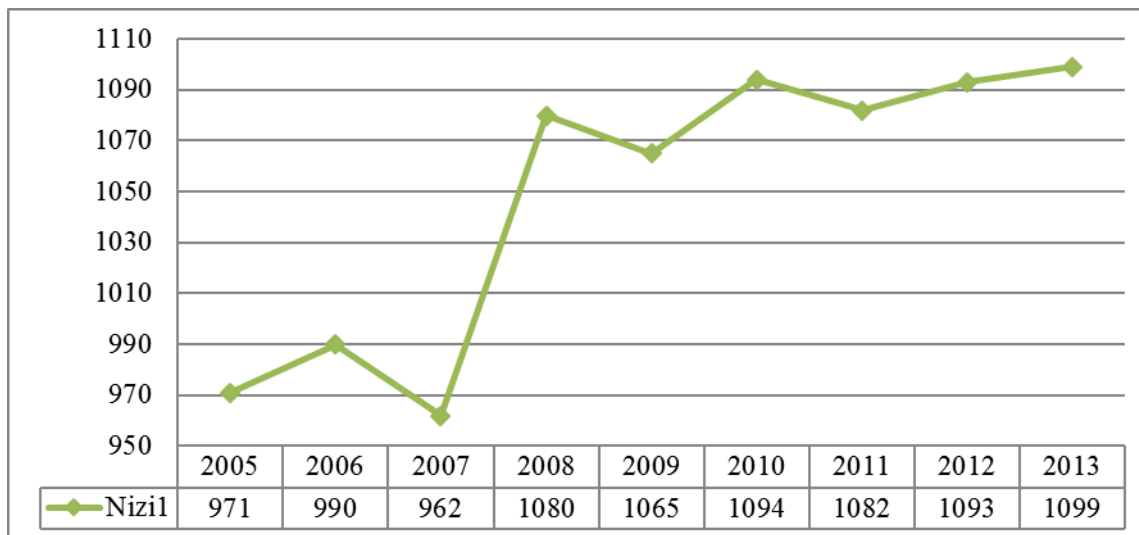
Pri strukturi podjetij po velikosti je položaj podoben kot v primarni predelavi lesa, večina podjetij ima do 9 zaposlenih, za razliko od primarne predelave pa je v sekundarni tudi nekaj podjetij, ki imajo nad 250 zaposlenih. Leta 2002 je bilo teh podjetij šest, leta 2013 le še eno.

3.3 Izdelava končnih izdelkov iz lesa

Pri analizi končnih izdelkov iz lesa se bomo osredotočili na podjetja z registrirano dejavnostjo C31 – Proizvodnja pohištva, čeprav imajo nekatera podjetja, ki proizvajajo končne izdelke, registrirano dejavnost v razredu C16 – ta podjetja smo že upoštevali v

sekundarni predelavi. Za natančnejšo analizo bi potrebovali podrobnejše podatke, ki pa jih ni na voljo.

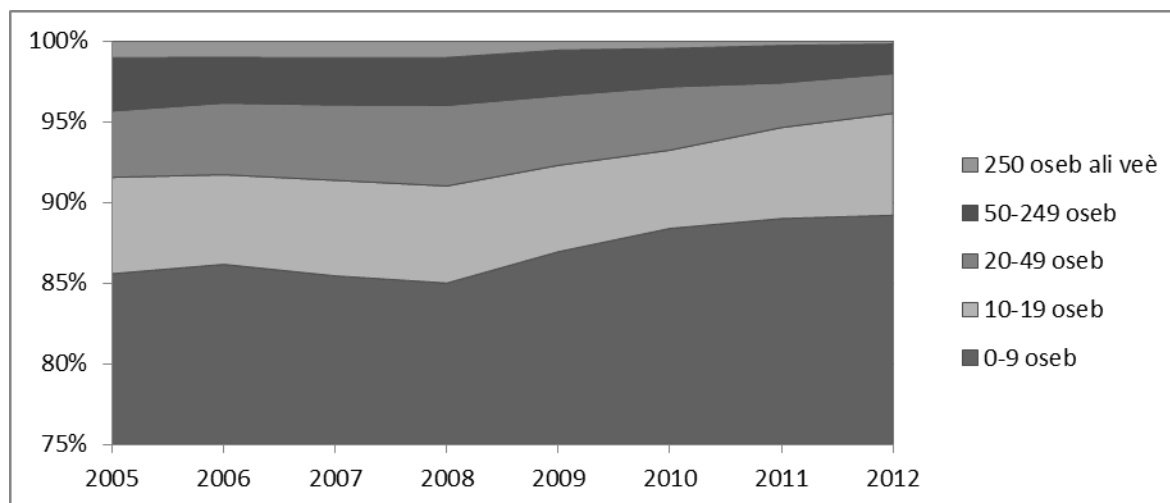
Slika 5: Število podjetij v razredu C31

Vir: SURS, Poslovanje podjetij po dejavnosti (SKD 2008), Slovenija, letno, 2014b.

Na sliki 5 lahko vidimo, kako se je gibalo število podjetij v razredu C31 v zadnjih nekaj letih. Število podjetij se zadnjih nekaj let giblje okoli 1.100 in se bistveno ne spreminja.

Slika 6: Struktura podjetij v razredu C31 glede na število zaposlenih

Vir: SURS, Poslovanje podjetij po dejavnostih industrije in velikosti glede na število oseb, ki delajo (SKD 2008), Slovenija, letno, 2014f.

Struktura podjetij v razredu C31 je podobna kot v ostalih razredih lesne dejavnosti. Prevladujejo podjetja, ki imajo do devet zaposlenih, teh je v letu 2012 89,20 %. Največja sprememba je vidna pri podjetjih z nad 250 zaposlenimi, v letu 2005 je bilo takih podjetij

10, leta 2012 pa le dve. Eno od teh podjetij je podjetje Podgorje d. o. o., ki je v letu 2013 doseglo 18 mio. prometa ter 1 mio. dobička.

3.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne panoge

Pri analizi panoge po posameznih fazah predelave lesa sem ugotovil, da je okoli 90 odstotkov podjetij majhnih – z do devetimi zaposlenimi, kar spominja bolj na obrt kot na industrijo. Na drugi strani pa imamo pomanjkanje oziroma skorajda odsotnost velikih podjetij z nad 250 zaposlenimi. V celotni lesni panogi so bila v letu 2012 le tri taka podjetja. Če pogledamo podjetja s 50–249 zaposlenimi, ugotovimo, da je bilo teh podjetij v letu 2012 le 50 (SURS, 2014f).

Lahko rečemo, da je največja težava lesnopredelovalne verige razdrobljenost podjetij ter pomanjkanje povezanosti med podjetji v različnih fazah predelave lesa oziroma pomanjkanje narodne strategije.

Velika pomanjkljivost lesne panoge je tudi pomanjkanje vlaganj v razvoj tehnologije in marketinga. Zadnjih 20 let tehnologija v lesni panogi nazaduje, ni dovolj vlaganj v nove tehnologije, enako pa velja tudi za raziskave in razvoj, oblikovanje in marketing. Posledica je nizka dodana vrednost podjetij v panogi.

Tabela 5: Podatki za slovensko lesno panogo (C16, C17, C31)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Št. podjetij	2.763	2.855	2.800	2.986	2.920	2.934	2.920	2.946	3.209
Prihodki (v mio. EUR)	1.854,4	1.989	2.171,3	2.290,3	1.755,8	1.838,1	1.854,6	1.734,8	1.744,5
Št. zaposlenih	27.954	28.101	28.262	28.566	23.001	21.297	19.509	17.869	0
Prihodki na zaposlenega	69,50	74,57	81,57	82,47	81,30	92,03	99,63	97,87	0
Dod. vrednost na zap.	19,97	20,73	23,00	22,53	23,87	23,73	24,93	26,00	0

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Zanimivo je dejstvo, da se kljub višanju prihodkov v obdobju 2005–2008 število zaposlenih v istem obdobju ni bistveno povečalo. To nakazuje na slabo izkoriščene proizvodne zmogljivosti lesne panoge.

Po vseh analiziranih podatkih lahko ugotovimo, da je slovenska lesnopredelovalna panoga v zelo slabem stanju. Prihodki, število zaposlenih, vlaganje v razvoj in naložbe se zmanjšujejo, kar povzroča, da je panoga vsako leto v še slabšem stanju. Razen nekaj svetlih izjem so podjetja v panogi izčrpana ter brez prave strategije za dolgoročno rast ter razvoj.

4 OPIS STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE V AVSTRIJI

Za opis stanja lesnopredelovalne panoge v Avstriji sem se odločil, ker je že skoraj splošno znano dejstvo, da je ta panoga v Avstriji zelo razvita in je lahko za zgled, poleg tega pa večino hlodovine izvozimo prav v Avstrijo. Zanimivo je, da se izvožena hlodovina plačuje po nekoliko višjih cenah, kot veljajo na domačem trgu, kljub temu pa avstrijska podjetja uspešneje konkurirajo na trgu končnih proizvodov ali polizdelkov.

4.1 Upravljanje z lesno surovino (hlodovino) in gozdovi

Gozdovi v Avstriji predstavljajo 47,5 odstotka vseh površin (podatek za leto 2012), kar jo postavlja nad povprečje EU, ki je 40 %. Kljub manjši poraščenosti, kot jo ima Slovenija, je lesna panoga v Avstriji zelo razvita ter ena največjih industrijskih panog v državi. Lastništvo gozdov v državi je razdeljeno na zasebne lastnike (81,8 %), občine (3,3 %) in državo (14,9 %).

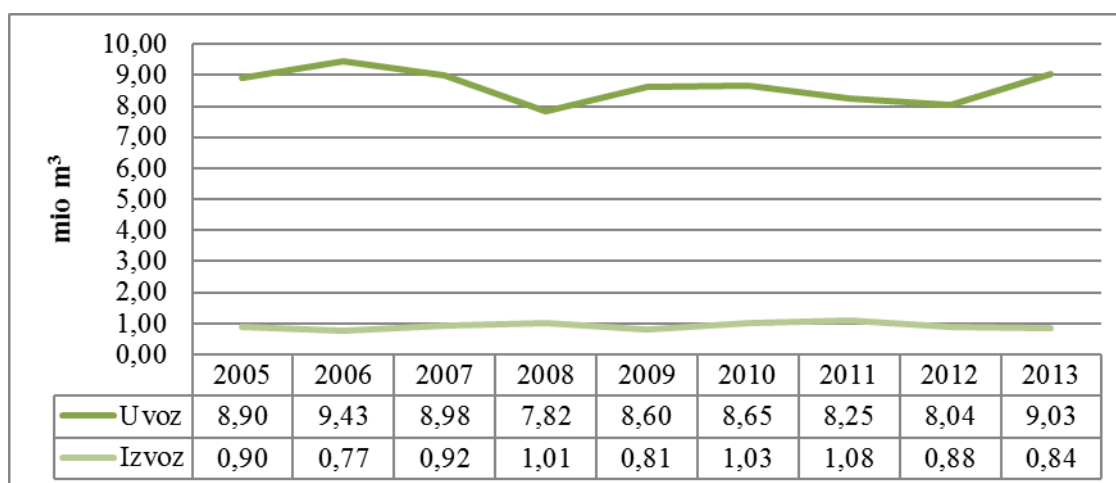
Tabela 6: Posek v avstrijskih gozdovih

Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Posek (v mio. m ³)	16,47	19,13	21,32	21,79	16,73	17,83	18,69	18,02	17,39

Vir: Eurostat, Roundwood removals by type of wood and assortment, 2014b.

Če primerjamo posek v Avstriji s posekom v Sloveniji, ugotovimo, da se posek v Avstriji veliko bolj prilagaja povpraševanju. V letih 2007 in 2008 je v Avstriji posek narasel, v letu 2009 pa upadel. V Sloveniji pa je opaziti konstanto rast poseka, kar pomeni, da se le v manjši meri prilagaja domačemu povpraševanju.

Slika 7: Izvoz in uvoz hlodovine v Avstriji

Vir: Eurostat, Roundwood, fuelwood and other basic products, 2014c.

Na sliki 7 lahko vidimo podatke o izvozu in uvozu hlodovine v obdobju 2005–2013. Očitno je, da Avstrija veliko več hlodovine uvozi kot izvozi. V letu 2013 je uvozila skoraj 11-krat več kot izvozila. V Sloveniji je stanje ravno obratno, saj več hlodovine izvozimo, kot uvozimo.

O ravnanju z lesno surovino oziroma hlodovino lahko rečemo, da je veliko bolj smotrno kot v Sloveniji. Večina posekane hlodovine je namenjene domači industriji, posek se prilagaja dejanskemu povpraševanju, poleg tega pa se veliko hlodovine še dodatno uvozi v državo.

4.2 Opis in analiza obratov za predelavo lesa

V lesnopredelovalni panogi v Avstriji deluje približno 1.400 podjetij (SKD C16 in C31), od tega je približno 1.000 žagarskih obratov. Že ta podatek nam pove, da so v Avstriji podjetja v lesni panogi večja kot v Sloveniji, večina podjetij pa je, prav tako kot v Sloveniji, manjših in srednjih.

Tabela 7: Lesnopredelovalna panoga v Avstriji

	2012	2013
Št. podjetij	1.437	1.402
Prihodki(v mio. EUR)	7.520	7.380
Št. zaposlenih	28.523	27.571

Vir: The austrian wood industries, Report 2012/2013, 2014.

V tabeli 7 vidimo glavne podatke o panogi za zadnji dve leti. Povprečno število zaposlenih v podjetju je 19, prihodek na zaposlenega pa je 263.646,88 EUR v letu 2012 in 267.672,55 EUR v letu 2013. Kljub zmanjšanju števila podjetij, prihodkov in števila zaposlenih se je prihodek na zaposlenega povečal. Povprečni prihodek na podjetje je znašal 5,2 mio. EUR v letu 2012 in 5,26 mio. EUR v letu 2013.

Primarna predelava lesa

V primarni predelavi lesa je približno 1.000 podjetij s skupno skoraj 10.000 zaposlenimi. Žagarska industrija v Avstriji predela kar 80 % vsega lesa, dve tretjini predelanega pa izvozi. Izvoz primarne lesne industrije pomembno vpliva tudi na izvozno bilanco države. Večina podjetij v primarni lesni industriji je majhnih in srednjih, kljub temu deset največjih podjetij v panogi razžaga kar 50 % vsega lesa, 40 največjih podjetij pa kar 85 %. Leta 2013 so v primarni predelavi razžagali kar 9 mio. m³ lesa, vrednost razrezanega lesa je znašala kar 2.000 mio. EUR (The Austrian Wood Industries, 2014, str. 3).

Pri izvozu je že nekaj let najpomembnejša Italija, v katero je Avstrija v letu 2013 izvozila kar 48 % lesa. Poleg Italije sta glavna izvozna trga nemški ter azijski.

Pri uvozu lesa je v Avstriji najpomembnejša hlodovina, ki so je uvozili kar 5,1 mio. m³. Po državah, iz katerih Avstrija uvaža hlodovino, so najpomembnejše Češka (43 %), Nemčija (21 %), Slovenija (9 %), Slovaška (8 %), Italija (5 %), Francija (4,7 %) in Švica (4 %).

Uvoz rezanega lesa je leta 2013 znašal 1,7 mio. m³ oziroma 351 mio. EUR. Pri uvozu rezanega lesa so najpomembnejše države Nemčija (51 %), Češka (14,5 %), Rusija (4,8 %) in Romunija (0,7 %) (The Austrian Wood Industries, 2014, str. 4).

Sekundarna predelava lesa

V sekundarno predelavo lesa spadajo pohištvena, stavbena in druga podjetja, ki se ukvarjajo z izdelavo izdelkov iz lesa. V letu 2013 je sekundarna predelava lesa ustvarila za okoli 5.380 mio. EUR prihodkov. Največ je k temu prispevalo stavbno mizarstvo in tesarstvo, saj je ta sektor ustvaril kar 2.410 mio. EUR prihodkov, takoj za njim je pohištveni sektor, ki je v letu 2013 ustvaril 1.930 mio. EUR. Pomemben sektor v sekundarni predelavi lesa je še proizvodnja plošč na osnovi lesa (The Austrian Wood Industries, 2014, str. 2).

Uvoz vseh izdelkov iz lesa (brez hlodovine in rezanega lesa) je v letu 2013 znašal približno 2.850 mio. EUR. Večina uvoženih izdelkov, kar 87,6 %, je prišla iz Evropske unije.

Izvoz vseh izdelkov iz lesa (brez hlodovine in rezanega lesa) je v letu 2013 znašal približno 3.800 mio. EUR. Najpomembnejši državi za izvoz sta Nemčija in Italija (72,7 %), ostale države Evropske unije (13,4 %), Amerika in Japonska (10,9 %), države v razvoju (2,9 %) (The Austrian Wood Industries, 2014, str. 1).

4.3 Izkoriščenost lesa za energetske namene

V letu 2013 so v Avstriji kar 14,4 odstotka vse porabljene energije pridobili iz lesa. Prav tako je bila energija, pridobljena iz biomase, najcenejša. V letu 2014 so lesni peleti stali 5,1 centa/kWh, drva 4,5 centa/kWh, sekanci pa 3,5 centa/kWh. Najdražje je bilo kurilno olje, ki je v letu 2013 stalo 9 centov/kWh, na drugem mestu pa je bil plin z 8,5 centa/kWh (ProPellets Austria, 2015).

V obdobju 2007–2013 se je uporaba lesa v energetske namene v Avstriji povečala za 26 %. V letu 2013 je sektor trdih biogoriv (lesnih goriv) ustvaril 1.334 mio. EUR prihodkov ter zaposloval 13.060 ljudi (bioenergy 2020+).

4.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne verige

Skupaj ima lesna panoga (C16, C17, C31) v Avstriji 17.068 mio. EUR prihodkov ter kar 75.458 zaposlenih (podatki za leto 2012). K temu je treba prišteti še približno 3.000 trgovskih podjetij, ki se ukvarjajo s prodajo lesa ter imajo skupno okoli 30.000 zaposlenih (Schima, 2014, str. 10).

Tabela 8: Podatki za avstrijsko lesno panogo

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Št. podjetij	6.963	7.108	6.892	6.486	6.228	6.207	6.119	6.009	5.898
Prihodki (v mio. EUR)	14.506	15.712	17.975	16.975	14.691	15.991	17.131	17.068	17.064
Št. zaposlenih	81.211	81.319	85.636	81.055	76.341	75.429	75.572	75.458	0
Prihodki na zaposlenega	184,43	196,8	216,57	215,23	197,87	220,7	235,73	233,5	0
Dod. vrednost na zap.	59,967	64,367	70,667	63,133	62,6	68,733	71,1	69,233	0

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

5 OPIS STANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE NA POLJSKEM

Za opis poljske lesnopredelovalne panoge sem se odločil, ker je poljska za razliko od avstrijske nekoliko slabše razvita, kljub vsemu pa ima zelo pomembno vlogo v tamkajšnjem gospodarstvu ter je dobro razvita. Gozdne površine predstavljajo približno 30 % vseh površin, kar je manj kot v Sloveniji, bistvena razlika pa je tudi v tem, da je kar 82 % gozdov v lasti države in le 18 % v zasebni lasti. Tako velik odstotek gozdov v državni lasti omogoča lažji nadzor nad posegi v gozdu.

5.1 Upravljanje z lesno surovino (hlodovino) in gozdovi

V zadnjih desetletjih je Poljski uspelo znatno povečati obseg gozdne površine. Na koncu 18. stoletja je površina gozdov predstavljala okoli 40 % države. Leta 1946 se je površina zmanjšala na 21 %, delno zaradi industrijske revolucije v 19. stoletju, delno pa tudi zaradi čezmernega izkoriščanja surovin v vojnem obdobju. Trenutno gozdovi predstavljajo 30 % ozemlja, večina gozda pa je starega od 40–60 let. Zaradi želje po hitrem povečanju gozda so sadili manj vreden les, ki pa hitreje raste. Tako kar 70 % vsega lesa predstavlja bor, ki je z ekonomskega vidika manj vreden les. Strategija Poljske je do leta 2050 povečati obseg gozdov na 33 % (Forests of Poland, 2015).

Tabela 9: Posek v poljskih gozdovih

Leto	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Posek (v mio. m ³)	32,73	31,94	32,38	35,93	34,27	34,63	35,47	37,18	37,04	38,06

Vir: Eurostat, Roundwood removals by type of wood and assortment, 2014b.

Čeprav država izvaja strategijo razširitve gozdne površine, se posek iz leta v leto povečuje. To dokazuje, da je ob ustrezni strategiji možno povečati izkoriščanje gozda, hkrati pa ohranjati oziroma povečevati gozdno površino. Strategija Poljske je v prihodnjih nekaj letih na letni ravni povečevati posek za 2 %.

Tabela 10: Uvoz in izvoz hlodovine na Poljskem

Leto	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Uvoz (v mio. m ³)	0,95	2,05	1,83	2,09	1,87	1,89	2,32	3,45	2,49	2,29
Izvoz (v mio. m ³)	1,03	0,60	0,49	0,39	0,44	1,09	1,73	1,90	2,00	2,90

Vir: Eurostat, Roundwood, fuelwood and other basic products, 2014c.

Glede na izvedeni posek ima Poljska zelo majhen delež tako uvoza kot izvoza hlodovine. Po teh podatkih lahko sklepamo, da večino hlodovine predelajo podjetja znotraj države. V skoraj vseh preučevanih letih je bil uvoz hlodovine večji od izvoza, kar nakazuje na ne popolnoma izkoriščene proizvodne kapacitete v fazi predelave hlodovine oziroma je domače povpraševanje po hlodovini večje od ponudbe.

Razmerje med uvozom in izvozom je veliko boljše kot v Sloveniji ter nakazuje na dejstvo, da je sodelovanje v tamkajšnji lesnopredelovalni verigi zelo dobro, saj se podjetja za primarno predelavo lesa prilagajajo ponudbi in obratno.

5.2 Opis in analiza obratov za predelavo lesa

V lesnopredelovalni panogi (C16 + C31) na Poljskem deluje okoli 30.000 podjetij, ki skupno zaposlujejo približno 230.000 ljudi ter ustvarijo 15 bilijonov evrov prihodkov.

Tabela 11: Lesnopredelovalna panoga na Poljskem

C16+C31	2011	2012	2013
Št. podjetij	31.863	30.923	29.897
Prihodki (v mio. EUR)	14.381,3	14.298,5	15.217,7
Št. zaposlenih	241.272	231.872	ni podatka

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

V tabeli 11 lahko vidimo glavne podatke panoge za zadnja tri leta. Poljska panoga je še enkrat večja od avstrijske, gledano z vidika prihodkov, zaposlenih pa ima kar 230.000 ljudi, kar nakazuje na slabšo tehnološko razvitost podjetij. V letu 2013 so prihodki na podjetje znašali 509.004,25 EUR, prihodki na zaposlenega v letu 2012 pa 61.665,49 EUR.

Primarna predelava lesa

Tabela 12: Število in zmogljivosti žagarskih obratov na Poljskem

Število žagarskih obratov	Zmogljivost predelave hlodovine/leto v m ³
40	preko 30.000
158	10.000–30.000
okoli 300	2.000–10.000
okoli 1.100	500–2.000

Vir: E. Dobrowolska & K. Orlowski, *Country report: Poland. Cost action E53, 2006, str. 12.*

V tabeli 12 imamo podatke o številu žagarskih obratov ter njihovih kapacitetah. Podatki so bili zbrani leta 2006, novejših podatkov ni na razpolago. Glede na to, da se je posek od leta 2006 povečeval, lahko enako predvidevamo za zmogljivosti in število žagarskih obratov. Po podatkih imajo žagarski obrati na Poljskem skupno zmogljivost predelave hlodovine od 3,9 do 11,1 mio. m³ na leto. Predvidevamo lahko, da je realna zmogljivost bližje zgornji meji in da je v primarni predelavi lesa okoli 1.600 podjetij oziroma žagarskih obratov.

Glede na to, da je povprečni prihodek podjetja, registriranega v razredu C16, 431.717,58 EUR ter so žagarski obrati skupno proizvedli okoli 4,3 mio. m³ žaganega lesa, lahko predvidevamo, da podjetja v primarni predelavi lesa ustvarijo letno okoli 0,7 b EUR prihodkov.

Na podlagi celotnih prihodkov, ki jih ustvarijo žagarski obrati, in povprečnih prihodkov na zaposlenega v razredu C16 lahko ocenimo, da je v primarni predelavi lesa zaposlenih okoli 10.000 ljudi.

Po poročilu poljskega ministrstva za okolje je bilo v letu 2013 skupno posekanih kar 38 mio. m³ hlodovine, 93 % od tega izhaja iz državnih gozdov. 73 % vse posekane hlodovine predstavlja hlodovina listavcev. Za industrijo je bilo namenjenih kar 87 % oziroma 33,06 mio. m³ hlodovine, od tega so 3,1 mio. m³ izvozili. Od preostalih 29,96 mio. m³ je bilo 49 % oziroma 14,68 mio. m³ hlodovine namenjene nadaljnjemu razrezu, temu pa moramo prišteti še uvoz hlodovine za razrez, ki je znašal 131.000 m³. Na podlagi teh podatkov lahko ugotovimo, da je bilo v letu 2013 kar 14,881 mio. m³ hlodovine namenjene nadaljnjemu razrezu.

Sekundarna predelava lesa

V sekundarno predelavo lesa spadajo pohištvena, stavbena in druga podjetja, ki se ukvarjajo z izdelavo izdelkov iz lesa. V sekundarni predelavi lesa je najpomembnejša pohištvena panoga, saj je v letu 2013 imela kar 6.800 mio. EUR prihodkov, na drugem mestu je stavbno mizarstvo, ki je ustvarilo 1.500 mio. EUR prihodkov, pomembna pa je tudi izdelava embalaže, ki je ustvarila 400 mio. EUR prihodkov. Poleg naštetih so v sekundarni predelavi pomembna tudi podjetja, ki se ukvarjajo z izdelavo panelov iz lesa, izdelavo peletov in briketov ter gradbena panoga. Za slednje ni podatkov o prihodkih.

Uvoz izdelkov iz lesa (pohištvo, stavbno mizarstvo in lesena embalaža) je v letu 2013 znašal 500 mio. EUR, izvoz pa kar 5.000 mio. EUR. Iz slednjih podatkov lahko vidimo, da je sekundarna predelava lesa močno usmerjena k izvozu ter pomembno vpliva na državni neto izvoz.

Pri izvozu so najpomembnejši trgi držav Evropske unije, kamor se izvozi kar 75 %.

5.3 Izkoriščenost lesa za energetske namene

V letu 2010 je Poljska 10 % celotne proizvedene energije pridobila na podlagi obnovljivih virov, kar 85,4 % od tega pa je prišlo iz trdih biogoriv, večino tega predstavlja lesna biomasa (Gerasimov, 2013).

Kar se tiče trdih biogoriv, velja lesna biomasa za najpomembnejšo, vendar naj bi se njen delež v prihodnosti zmanjšal zaradi povečanja drugih trdih biogoriv (ostanki pri kmetijstvu, organski odpadki). Večino lesne biomase (40 %) je prišlo iz gozdov v obliki lesa za kurjavo, 34 % iz lesnopredelovalne industrije, 24 % pa iz gradbene, trgovske, ostalih panog ter gospodinjstev, kjer se les po uporabi zavrže kot odpadek. Dobava lesne biomase iz vseh zgoraj omenjenih sektorjev naj bi se povečala iz 15.175.000 m³ v letu 2010 na 17.220.000 m³ v letu 2015.

Tabela 13: Delež energije pridobljene iz lesa/lesne biomase

Leto	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Poland	4,9	5,0	5,1	5,2	5,8	6,6	7,0	8,0	8,9

Vir: Eurostat, Supply, transformation and consumption of renewable energies - annual data, 2014d.

V tabeli 13 lahko vidimo, kolikšen delež vse proizvedene energije je pridobljene iz lesa oziroma lesne biomase. Na ta način sem dobil oceno o deležu energije, pridobljene iz lesa oziroma lesne biomase.

Delež energije, pridobljene na podlagi lesnih virov, se iz leta v leto povečuje, kar je

skladno s Poljsko strategijo in smernicami Evropske unije o povečevanju deleža energije, pridobljene iz obnovljivih virov. Na povečanje deleža lesa imajo velik vpliv tudi elektrarne in toplarne, ki uporabljajo premog, saj jih država s subvencijami spodbuja, da poleg premoga uporabljajo tudi lesno biomaso. Ta način državi omogoča sledenje smernicam Evropske unije.

5.4 Opis in analiza celotne lesnopredelovalne verige

Skupaj ima lesna panoga (C16, C17, C31) na Poljskem 23.018,00 mio. EUR prihodkov (podatki za leto 2013) ter kar 283.091 zaposlenih (podatki za leto 2012).

Tabela 14: Podatki za poljsko lesno panogo

C16, C17, C31	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Št. podjetij	29.454	31.174	31.610	32.303	33.425	33.576	34.453	33.369	32.601
Prihodki (v mio. EUR)	15.303,7	16.732,8	19.666,7	20.711,7	16.691,0	19.351,2	21.471,3	21.568,1	23.018,0
Št. zaposlenih	289.950	290.275	317.800	306.580	304.084	298.900	293.022	283.091	
Prihodki na zap. (v 1.000 EUR)	58,13	61,13	68,50	71,33	57,43	70,03	78,07	81,20	
Dod. vrednost na zap. (v 1.000 EUR)	17,30	19,73	21,13	22,10	18,63	20,40	22,10	21,63	

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Če analiziramo tabelo 14, vidimo, da se število podjetij ter prihodki čez leta povečujejo. Nekoliko bolj niha število zaposlenih in dodana vrednost. Prihodki na zaposlenega so sicer v letu 2009 padli, vendar so v letu 2011 že presegli dodano vrednost iz leta 2008 ter se v letu 2012 dvignili na 81.200,00 EUR.

6 ANALIZA DEJAVNIKOV KONKURENČNOSTI SLOVENSKE LESNOPREDELOVALNE PANOGE

Pri analizi dejavnikov se bom usmeril predvsem na analizo ekonomskih dejavnikov ter jih poskušal vrednostno oceniti. Osredotočil se bom predvsem na dejavnike, ki vplivajo na poslovanje posameznih podjetij v panogi. Izvedel bom tudi SWOT-analizo panoge predvsem zaradi izpostavitve priložnosti, ki so izhodišče za oblikovanje nadaljnjih ukrepov za razvoj panoge.

6.1 Gospodarnost panoge

Kazalniki gospodarnosti (ekonomičnosti) so kazalniki poslovne uspešnosti in pojasnjujejo dosežene poslovne rezultate glede na vložene prvine poslovnega procesa.

- **Celotna gospodarnost (skupni prihodki/skupni odhodki)**

Kazalnik najbolj nazorno odraža razkorak med doseženimi prihodki in prikazanimi odhodki. Poslovni subjekt je poslovno uspešnejši, če je vrednost kazalnika večja od 1, pod pogojem, da hkrati izkazuje čisti dobiček. V tem primeru je na denarno enoto skupnih odhodkov dosegel več denarnih enot skupnih prihodkov. Ko je obračunan davek od dobička večji od razlike med skupnimi prihodki in skupnimi odhodki, je lahko vrednost kazalnika prav tako pozitivna, čeprav ni izkazane čiste izgube. Pri presoji tega kazalnika je treba upoštevati še kritje morebitne izgube iz preteklih let (AJ PES, 2010).

Tabela 15: Celotna gospodarnost

Celotna gospodarnost	2010	2011	2012	2013
Skupni prihodki	1.203.438.929 €	1.175.223.059 €	1.136.416.158 €	1.061.079.779 €
Skupni odhodki	1.223.690.376 €	1.192.072.271 €	1.128.999.661 €	1.041.805.906 €
Prihodki/Odhodki	0,983	0,986	1,007	1,018

Vir: Analize trgov, 2014.

V tabeli 15 lahko vidimo, da je bil kazalec celotne gospodarnosti v letih 2010 in 2011 pod 1, kar pomeni, da je panoga delovala poslovno neuspešno, saj je imela več odhodkov kot prihodkov. V letih 2012 in 2013 pa je kazalec zrasel nad 1. Če vrednost kazalcev primerjamo s povprečjem v predelovalni panogi za isto obdobje, lahko ugotovimo, da lesna panoga zaostaja za povprečjem predelovalnih panog. Povprečje kazalca v predelovalnih panogah je bilo v vseh preučevanih letih nad 1, in sicer v letu 2011 – 1,03, v 2012 – 1,025, v 2013 – 1,02 (SURS, 2014b).

Zanimivo je, da medtem ko kazalec v lesni panogi skozi leta kaže trend rasti, kazalec predelovalnih panog kaže padajoči trend.

- **Čista dobičkonosnost prihodkov (čisti dobiček ali čista izguba/skupni prihodki)**

Kazalnik kaže, koliko čistega dobička oziroma čiste izgube je bilo dosežene v skupnih prihodkih. Pri poslovno uspešnem poslovnem subjektu, ki izkazuje čisti dobiček, je koeficient večji. Pri poslovanju z izgubo je vrednost kazalnika negativna (AJ PES, 2010).

Tabela 16: Čista dobičkonosnost prihodkov

Čista dobičkonosnost prihodkov	2010	2011	2012	2013
Čisti dobiček/izguba	-21.426.569 €	-18.635.673 €	3.566.048 €	14.720.529 €
Skupni prihodki	1.203.438.929 €	1.175.223.059 €	1.136.416.158 €	1.061.079.779 €
Čisti dobiček/izguba/skupni prih.	-0,0178	-0,0159	0,0031	0,0139

Vir: Analize trgov, 2014.

Skladno s kazalnikom celotne gospodarnosti lahko v tabeli 16 vidimo, da je kazalec čiste dobičkonosnosti prihodkov v letih 2010 in 2011 negativen, kar kaže na poslovanje panoge z izgubo. V letih 2012 in 2013 je kazalec pozitiven, kar nakazuje na pozitivno poslovanje. Kazalec dobičkonosnosti prihodkov je v letih 2012 in 2013 le malo nad 0. Vrednostno pomeni, da so podjetja v panogi v letu 2012 imela 0,31 EUR dobička na 100 EUR prihodkov, v letu 2013 pa 1,39 EUR dobička na 100 EUR prihodkov.

Če primerjamo zgornji podatek s povprečjem slovenskega gospodarstva, ugotovimo, da je panoga pod slovenskim povprečjem. V letu 2010 je bila vrednost kazalca čiste dobičkonosnosti prihodkov za slovensko gospodarstvo 0,6, v letu 2011 0,8 in v letu 2012 0,6 (Bisnode, 2011; Bisnode, 2013).

- **Gospodarnost poslovanja (prihodki iz poslovanja/odhodki iz poslovanja)**

Kazalnik odraža razmerje med ustvarjenimi prihodki in povzročenimi odhodki iz poslovanja. Večja kot je vrednost kazalnika, uspešnejše je poslovanje, seveda pod pogojem izkazanega čistega dobička. V primeru negativnega rezultata iz poslovanja je vrednost kazalnika manjša od 1 (AJ PES, 2010).

Tabela 17: Gospodarnost poslovanja

Gospodarnost poslovanja	2010	2011	2012	2013
Prihodki iz poslovanja	1.185.191.460 €	1.164.757.462 €	1.126.761.466 €	1.054.071.311 €
Odhodki iz poslovanja	1.191.673.647 €	1.163.748.483 €	1.109.836.252 €	1.026.656.558 €
Prihodki iz posl./ odhodki iz posl.	0,9946	1,0009	1,0153	1,0267

Vir: Analize trgov, 2014.

Kazalnik gospodarnosti poslovanja je v letih 2011, 2012 in 2013 pozitiven, kar pomeni, da je panoga v tem obdobju imela iz poslovanja več prihodkov kot odhodkov. Kljub temu je

panoga v letu 2011 izkazovala izgubo.

- **Dobičkonosnost poslovnih prihodkov (dobiček – izguba iz poslovanja/prihodki iz poslovanja)**

Ta kazalnik kaže, kolikšen izid iz poslovanja izkazuje poslovni subjekt na denarno enoto poslovnih prihodkov. Če izkazuje večje poslovne odhodke, kot je ustvaril poslovnih prihodkov, je vrednost kazalnika negativna. Kazalnik poslovne uspešnosti je tako čim višji pozitiven rezultat. Hkrati pa je treba opozoriti, da je kljub pozitivni vrednosti tega kazalnika izkazana čista izguba, v primeru negativnega finančnega in/ali drugih odhodkov. (AJPES, 2010).

Tabela 18: Dobičkonosnost poslovnih prihodkov

Dobičkonosnost poslovnih prihodkov	2010	2011	2012	2013
Dobiček/izguba iz poslovanja	-6.482.187 €	1.008.979 €	16.925.214 €	27.414.753 €
Prihodki iz poslovanja	1.185.191.460 €	1.164.757.462 €	1.126.761.466 €	1.054.071.311 €
Dobiček-izguba iz posl./Prihodki iz poslovanja	-0,0055	0,0009	0,0150	0,0260

Vir: Analize trgov, 2014.

Kazalec dobičkonosnosti poslovnih prihodkov je v letu 2010 negativen, kar pomeni, da so podjetja v panogi povprečno naredila 0,55 EUR izgube iz poslovanja na 100 EUR prihodkov. V letih 2011, 2012 in 2013 je kazalec pozitiven, največja vrednost kazalca je v letu 2013, in sicer 0,026. V letu 2013 so podjetja v panogi povprečno naredila 2,6 EUR dobička iz poslovanja na 100 EUR prihodkov.

6.2 Donosnost panoge

Kazalniki donosnosti nimajo primerjalnih vrednosti, vsekakor pa morajo biti večji od 0, saj v nasprotnem primeru podjetje posluje neekonomično in na pozitivni ničli. V to skupino kazalnikov spadajo čista donosnost kapitala, čista donosnost sredstev, čista donosnost kapitala in dolgoročnih dolgov, čista dobičkonosnost navadne delnice in delež dividend navadnih delnic v čistem dobičku (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 154–155).

- **Proizvodnost sredstev (skupni prihodki/povprečna sredstva)**

Kazalnik kaže na učinkovitost uporabe sredstev poslovnega subjekta in pove, koliko

skupnih prihodkov je doseženih na vsako denarno enoto obstoječih sredstev. Čim večja je vrednost kazalnika, tem uspešnejši je poslovni subjekt. Pri presoji kazalnika je treba upoštevati še kazalnik čiste dobičkonosnosti skupnih prihodkov. Večja vrednost obeh kazalnikov namreč kaže na uspešnejše upravljanje s sredstvi (op. kazalnik čiste donosnosti sredstev) (AJPES, 2010). Ker ni na voljo podatkov o vrednosti sredstev čez leto, sem za povprečna sredstva uporabil stanje sredstev v zaključni bilanci.

Tabela 19: Proizvodnost sredstev

Proizvodnost sredstev	2010	2011	2012	2013
Skupni prihodki	1.203.438.929 €	1.175.223.059 €	1.136.416.158 €	1.061.079.779 €
Sredstva	1.291.252.737 €	1.223.945.920 €	1.176.296.342 €	1.079.338.549 €
Skupni prih./ sredstva	0,9320	0,9602	0,9661	0,9831

Vir: Analize trgov, 2014.

Kazalec proizvodnosti sredstev je v vseh preučevanih letih pod 1. Ta vrednost nam pove, da podjetje v povprečju na eno enoto sredstev doseže manj kot eno enoto prihodkov. Vrednost kazalca nakazuje na že znano dejstvo, da podjetja v lesnopredelovalni panogi potrebujejo veliko sredstev ter da se ta sredstva obračajo počasi.

- **Čista donosnost sredstev (čisti dobiček-izguba/povprečna sredstva)**

Ta kazalnik kaže, kako uspešno je poslovodstvo ravnalo s sredstvi. Razmerje pove, koliko čistega dobička oziroma čiste izgube je izkazane na denarno enoto sredstev. Čim večja je vrednost kazalnika, tem uspešnejše je poslovanje. Kazalnik čiste donosnosti sredstev se lahko interpretira tudi kot zmnožek kazalnika proizvodnosti sredstev in čiste dobičkonosnosti prihodkov. V primeru izkazane čiste izgube je vrednost kazalnika negativna (AJPES, 2010).

Tabela 20: Čista donosnost sredstev

Čista donosnost sredstev	2010	2011	2012	2013
Čisti dobiček/izguba	-21.426.569 €	-18.635.673 €	3.566.048 €	14.720.529 €
Sredstva	1.291.252.737 €	1.223.945.920 €	1.176.296.342 €	1.079.338.549 €
Čisti dobiček-izguba/ sredstva	-0,0166	-0,0152	0,0030	0,0136

Vir: Analize trgov, 2014.

V letu 2010 in 2011 je kazalnik čiste donosnosti sredstev negativen zaradi izkazane čiste izgube. V letih 2012 in 2013 je vrednost kazalnika sicer pozitivna, vendar zelo nizka. V letu 2012 je v povprečju podjetje s 100 enotami sredstev doseglo 0,3 enote dobička, v letu 2013 pa 1,36 enote dobička.

- **Čista donosnost kapitala (čisti dobiček-izguba/povprečni kapital)**

Čista donosnost kapitala je eden najpomembnejših in najpogosteje uporabljenih kazalnikov pri presojanju uspešnosti upravljanja s premoženjem. Kazalnik pove, koliko čistega dobička/izgube je ustvarjenega z denarno enoto vložene kapitala. V primeru izkazane izgube je vrednost kazalnika negativna. Večja vrednost kazalnika pomeni boljšo poslovno uspešnost, vendar pa po drugi strani lahko boljši rezultat pomeni večje tveganje na račun velikega zadolževanja. Pri presojanju doseganja podobne donosnosti kapitala različnih poslovnih subjektov je nujno upoštevati donosnost kapitala kot zmnožek kazalnikov čiste dobičkonosnosti prihodkov, proizvodnosti sredstev ter razmerja med sredstvi in kapitalom (AJ PES, 2010).

Ker ni na razpolago podatkov o povprečni vrednosti kapitala, bom uporabil vrednost kapitala glede na zaključno bilanco.

Tabela 21: Čista donosnost kapitala

Čista donosnost kapitala	2010	2011	2012	2013
Čisti dobiček/izguba	- 21.426.569 €	- 18.635.673 €	3.566.048 €	14.720.529 €
Kapital	479.785.169 €	465.123.689 €	459.476.604 €	451.396.272 €
Čisti dobiček-izguba/ kapital	-0,0447	-0,0401	0,0078	0,0326

Vir: Analize trgov, 2014.

V letih 2010 in 2011 je vrednost kazalnika negativna zaradi izkazane čiste izgube. V letu 2012 in 2013 pa je vrednost kazalca pozitivna. V letu 2012 so lastniki za 100 enot kapitala dobili 0,78 enote dobička, v letu 2013 pa 3,26 enote.

6.3 Kazalniki produktivnosti in dohodkovnosti

S produktivnostjo merimo razmerje med količinsko izraženimi učinki in količinami prvin poslovnega procesa, ki so bile uporabljene. Kot prvine poslovnega procesa najpogosteje upoštevamo le en variabilni input, to je delo (število ur, število zaposlenih ipd.). Večji kot je kazalnik produktivnosti, učinkoviteje so izkoriščene prvine poslovnega procesa, torej variabilni input (AJ PES, 2010).

- **Prihodki na zaposlenega (skupni prihodki/povprečno število zaposlenih)**

Kazalnik kaže, koliko skupnih prihodkov na zaposlenega je bilo ustvarjenih v opazovanem letu. Večja vrednost kazalnika kaže na boljšo poslovno uspešnost (Ajpes, 2010 1).

Tabela 22: Prihodki na zaposlenega

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Št. podjetij	2.763	2.855	2.800	2.986	2.920	2.934	2.920	2.946
Prihodki (v mio. EUR)	1.854,4	1.989	2.171,3	2.290,3	1.755,8	1.838,1	1.854,6	1.734,8
Št. zaposlenih	27.954	28.101	28.262	28.566	23.001	21.297	19.509	17.869
Prihodki na zaposlenega (v 1.000 EUR)	69,50	74,57	81,57	82,47	81,30	92,03	99,63	97,87

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Prihodki na zaposlenega so se v proučevanem obdobju povečali, in sicer z 69.500,00 EUR v letu 2005 na 97.870,00 EUR v letu 2013. To kaže boljšo izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti oziroma povečanje proizvodnih zmogljivosti.

Kljub višanju prihodkov na zaposlenega ta močno zaostaja za povprečjem. V letu 2010 je bilo povprečje predelovalne dejavnosti **122.210,14 EUR**, v letu 2011: **133.008,93 EUR**, v letu 2012: **132.197,81 EUR**, v letu 2013: **134.287,45 EUR** (SURS, 2014b).

- **Čisti poslovni izid na zaposlenega (čisti dobiček-izguba/povprečno število zaposlenih)**

Kazalnik izkazuje znesek čistega dobička oziroma izgube na zaposlenca. Pri presoji kazalnika je treba upoštevati, ali poslovni subjekt izkazuje preneseno izgubo. V tem primeru je pri računanju kazalnika smiselno namesto čistega dobička upoštevati postavko Bilančni dobiček/izguba za obravnavano obdobje. Vrednost kazalnika je negativna pri izkazani čisti izgubi (AJPES, 2010).

Tabela 23: Čisti poslovni izid na zaposlenega

Čisti poslovni izid na zaposlenega	2010	2011	2012	2013
Čisti dobiček/izguba	-21.426.569 €	-18.635.673 €	3.566.048 €	14.720.529 €
Število zaposlenih	15379,09	13232,95	12669,37	11094,63
Čisti dobiček-izguba/Št. Zaposlenih	-1.393,23 €	-1.408,28 €	281,47 €	1.326,82 €

Vir: Analize trgov, 2014.

V letih 2010 in 2011 je bila vrednost kazalnika negativna. V letu 2012 je vrednost pozitivna, in sicer 281,47 EUR, v letu 2013 pa 1.326,82 EUR. V letu 2013 je tako vsak

zaposleni podjetju pridelal 1.326,82 EUR dobička letno oziroma 110,57 EUR dobička mesečno.

Podobno kot pri drugih kazalcih lesnopredelovalna panoga tudi tu ostaja za povprečjem. Povprečje v predelovalni panogi je bilo v letu 2010 **2.164,45 EUR**, v letu 2011 **3.280,57 EUR**, v letu 2012 **2.637,30 EUR**, v letu 2013 **1.970,54 EUR** (Kmet Zupančič et al., 2014).

Ponovno vidimo trend rasti v lesnopredelovalni panogi in trend padanja v celotni predelovalni panogi.

6.4 Tehnološka opremljenost panoge

Pri tehnološki opremljenosti panoge je zelo težko podati realno oceno. Pri kvantitavnih podatkih se lahko opremo na dodano vrednost na zaposlenega ter jo primerjamo med državami.

Večja kot je dodana vrednost na zaposlenega, boljša je tehnološka opremljenost panoge. Drugi kazalec so še bruto naložbe v stroje in opremo.

- **Bruto dodana vrednost na zaposlenega (čisti prihodki od prodaje – stroški blaga, materiala in storitev/število zaposlenih)**

Dodana vrednost je osnovni ekonomski kazalnik in temeljno merilo gospodarske dejavnosti ter uspeha. Vsebinsko pomeni novo ustvarjeno vrednost, ki jo je gospodarska družba ustvarila v enem letu. Negativno dodano vrednost imenujemo izguba na substanci. Kazalnik dodane vrednosti na zaposlenega izkazuje, kolikšna je povprečna novo ustvarjena vrednost na zaposlenega. Večja vrednost kazalnika družbe ob izkazovanju dobička pomeni večjo kakovost poslovnih učinkov (proizvodov in storitev) ter tako uspešnejše gospodarske družbe (ZSSS, 2010).

Tabela 24: Bruto dodana vrednost na zaposlenega

Bruto dodana vrednost na zaposlenega	2010	2011	2012	2013
Čisti prihodki od prodaje – stroški blaga, materiala in storitev	325.172.043 €	313.083.114 €	311.375.194 €	297.787.204 €
Število zaposlenih	15.379,09	13.232,95	12.669,37	11.094,63
Čisti prihodki od prodaje – stroški blaga, materiala in storitev/št. zaposlenih	21.143,78 €	23.659,36 €	24.577,01 €	26.840,66 €

Vir: Analize trgov, 2014.

Bruto dodana vrednost na zaposlenega se je v preučevanem obdobju iz leta v leto povečevala. Če primerjamo bruto dodano vrednost na zaposlenega v lesnopredelovalni panogi s povprečjem predelovalne panoge, ugotovimo, da tudi tukaj lesna panoga zaostaja za povprečjem. Bruto dodana vrednost v predelovalni panogi je bila v letu 2010 **34.205 EUR**, v letu 2011 **36.014 EUR**, v letu 2012 **36.374 EUR** in v letu 2013 **38.276 EUR**.

Po primerjavi bruto dodane vrednosti na zaposlenega ugotovimo, da lesnopredelovalna panoga zaostaja za povprečjem predelovalne v letu 2013 za kar 29,9 odstotka.

- **Bruto naložbe v stroje in opremo**

Kot bruto naložbo v stroje in opremo štejejo naložbe v nove stroje in opremo ter v že obstoječe stroje in opremo.

Tabela 25: Bruto naložbe v stroje in opremo

Bruto naložbe v stroje in opremo na podjetje	2008	2009	2010	2011
C – Predelovalne dejavnosti	69.441,88 €	51.397,62 €	47.104,54 €	53.797,32 €
C16	19.811,88 €	12.574,85 €	16.096,10 €	16.206,48 €
C17	194.634,15 €	145.945,95 €	145.142,86 €	250.000,00 €
C31	33.703,70 €	19.248,83 €	16.819,01 €	16.451,02 €

Vir: Eurostat, Roundwood removals by type of wood and assortment, 2014b.

Podatki za bruto naložbe v stroje in opremo so žal na voljo samo do leta 2011. Kot lahko vidimo v tabeli 25, so le podjetja v panogi C17 nad povprečjem predelovalne dejavnosti, saj gre za panogo, ki je kapitalno intenzivna. V razredu C16 in C31 pa vidimo, da so bruto investicije veliko manjše, kot je povprečje v predelovalni dejavnosti.

Če primerjamo bruto naložbe v Sloveniji z bruto naložbami v Avstriji, Nemčiji ali na Poljskem, ugotovimo, da se v vseh panogah lahko primerjamo le s Poljsko ter v pohištveni panogi še z Avstrijo. Ob tem je treba poudariti, da Avstrija ni usmerjena v izdelavo pohištva. Vidimo lahko, da sta Nemčija in Avstrija v bruto naložbah daleč pred Slovenijo, kar se posledično pozna tudi v produktivnosti in poslovni uspešnosti podjetij (Eurostat 2014b; Priloga 1).

6.5 Stroški dela panoge

Stroški dela so izvirni stroški, ki se nanašajo na obračunane plače, nadomestila plač, ki bremenijo delodajalca, in podobne zneske v kosmatih velikostih, pa tudi na dajatve, ki se obračunavajo od te osnove in niso sestavni del kosmatih zneskov. Ti stroški lahko

neposredno bremenijo ustvarjanje poslovnih učinkov (stroški neposrednega dela) ali pa imajo naravo posrednih stroškov in so zajeti v ustrezne namenske (funkcionalne) skupine posrednih stroškov (AJPES, 2010).

Pri kazalnikih stroškovnosti dela so zaželene čim nižje vrednosti.

- **Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje**

Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje je definiran kot delež celotnega plačila, plačanega zaposlenemu v zameno za opravljeno delo med referenčnim obdobjem (leto). Kadrovske stroške obsegajo tudi davke in obvezne ter prostovoljne prispevke za socialno varstvo (OECD, 2001).

V kadrovske stroške se šteje ves denar, ki ga porabi delodajalec za svoje zaposlene.

Tabela 26: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje

Delež kadrovskih stroškov v produkciji	2008	2009	2010	2011	2012
C16	22,3	23,7	22,4	21,4	21,1
C17	16,6	16,1	14,6	13,7	14,0
C31	26,7	33,1	32,4	31,5	29,2
Povprečje	21,9	24,3	23,1	22,2	21,4

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Največji delež kadrovskih stroškov ima razred C31, najmanjši delež pa razred C17. Če primerjamo delež z nekaterimi drugimi državami, ugotovimo, da imamo v razredu C16 večji delež kot Poljska, Avstrija, Nemčija in celo Italija. V razredu C17 ima le Poljska manjši delež kot Slovenija. V razredu C31 pa ima le Avstrija večji delež kot Slovenija (priloga 2).

- **Povprečni kadrovski stroški na zaposlenega**

So celotni kadrovski stroški, deljeni s številom zaposlenih.

Tabela 27: Povprečni kadrovski stroški na zaposlenega

Povprečni kadrovski stroški na zaposlenega	2008	2009	2010	2011	2012
C16	15.300,00 €	15.300,00 €	16.400,00 €	17.000,00 €	17.300,00 €
C17	19.800,00 €	21.100,00 €	22.400,00 €	22.600,00 €	22.500,00 €

nadaljevanje

Povprečni kadrovske stroški na zaposlenega	2008	2009	2010	2011	2012
C31	15.300,00 €	15.100,00 €	15.800,00 €	16.500,00 €	15.900,00 €
Povprečje	16.800,00 €	17.166,67 €	18.200,00 €	18.700,00 €	18.566,67 €

Vir: Analize trgov, 2014.

Najnižje kadrovske stroške imamo v panogi C31, najvišje pa v panogi C17. V primerjavi z drugimi državami zaostajamo za Avstrijo, Nemčijo in Italijo, imamo pa višje kadrovske stroške kot na primer Poljska in Hrvaška. Presenetljivo je dejstvo, da so najnižji kadrovske stroški prav v razredu C31, ki velja za delovno intenzivnega, hkrati pa mora biti tudi delovna sila kvalificirana.

6.6 Financiranje panoge

Kazalniki financiranja omogočajo presojo ustreznosti virov financiranja, kar pomeni optimalno preskrbo virov financiranja. Pri presoji teh kazalnikov je treba upoštevati, da kakovost finančne strukture po eni strani pomeni usklajenost lastniškega in dolžniškega kapitala, po drugi strani pa usklajenost virov financiranja s sredstvi (AJPES, 2010).

- **Delež kapitala v virih sredstev ((kapital/obveznosti do virov sredstev) x 100)**

Kazalnik prikazuje lastniški delež virov financiranja. Večja kot je vrednost kazalnika, več sredstev je financiranih z lastniškim kapitalom. Večja vrednost kazalnika tako pomeni večjo varnost naložb upnikov in stabilnost donosov lastnikov. Previsoka vrednost tega kazalnika lahko po drugi strani pomeni neracionalno financiranje sredstev. Prav tako je pri preučevanju kakovosti finančne strukture nujno upoštevati stroške lastniškega in stroške dolžniškega kapitala (AJPES, 2010).

Tabela 28: Delež kapitala v virih sredstev

Delež kapitala v virih sredstev	2010	2011	2012	2013
Kapital	479.785.169 €	465.123.689 €	459.476.604 €	451.396.272 €
Obvez. do virov sredstev	1.291.252.737,00 €	1.223.945.920,00 €	1.176.296.342,00 €	1.079.338.549,00 €
Kapital/ obvez. do virov sredstev	37 %	38 %	39 %	42 %

Vir: Analize trgov, 2014.

Kazalnik deleža kapitala v virih sredstev čez leta narašča, kar lahko nakazuje na dejstvo, da podjetjem ni uspelo dobiti dolžniškega kapitala oziroma je strošek dolžniškega

zadolževanja narasel. V letu 2013 je bilo povprečje deleža kapitala v virih sredstev v slovenskih družbah 40 %, tako da je kazalec lesnih podjetij zelo blizu povprečja (AJPES, 2014).

- **Delež dolgov v virih sredstev ((dolgoročne obveznosti + kratkoročne obveznosti)/obveznosti do virov sredstev)**

Kazalnik pojasnjuje, kolikšen delež sredstev je financiran z dolžniškim kapitalom. Večja vrednost kazalnika predstavlja večje tveganje za naložbe upnikov (AJPES, 2010).

Tabela 29: Delež dolgov v virih sredstev

Delež dolgov v virih sredstev	2010	2011	2012	2013
Dolgoročne obvez.	272.594.219,00 €	246.405.469,00 €	247.169.363,00 €	198.323.865,00 €
Kratkoročne obvez.	498.198.264,00 €	468.684.180,00 €	430.989.687,00 €	392.322.047,00 €
Obvez. do virov sredstev	1.291.252.737,00 €	1.223.945.920,00 €	1.176.296.342,00 €	1.079.338.549,00 €
(Dolgoročne obvez. + kratkoročne obvez.)/obvez. do virov sredstev	0,597	0,584	0,577	0,547

Vir: Analize trgov, 2014.

Skladno s kazalnikom deleža kapitala v virih sredstev se kazalnik deleža dolgov v virih sredstev skozi leta zmanjšuje in ne odstopa veliko od povprečja slovenskega gospodarstva.

- **Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev (kapital/dolgoročna sredstva)**

Iz kazalnika je razvidno, v kakšnem obsegu so dolgoročna sredstva financirana z lastniškim kapitalom. V primeru, da so dolgoročna sredstva v celoti financirana z lastniškim kapitalom, bo vrednost kazalnika večja od 1, kar zagotavlja večjo varnost upnikov. Če je vrednost kazalnika manjša od 1, pomeni, da je poslovni subjekt ne sledi zlatemu bilančnemu pravilu, kar pa nujno ne pomeni tudi ekonomske neučinkovitosti (AJPES, 2010).

Tabela 30: Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev

Kapitalska pokritost dolg. sredstev	2010	2011	2012	2013
Kapital	479.785.169 €	465.123.689 €	459.476.604 €	451.396.272 €
Dolgoročna sredstva	762.712.347,00 €	731.439.733,00 €	693.566.998,00 €	631.806.609,00 €
Kapital/dolg. sredstva	0,629	0,636	0,662	0,714

Vir: Analize trgov, 2014.

Vrednost kazalnika je sicer manjša od ena, kar pomeni, da podjetja ne sledijo zlatemu bančnemu pravilu. Se pa vrednost kazalnika čez leta dviguje in se približuje želeni vrednosti. V letu 2012 je bilo povprečje v C-razredu 0,801, kar pomeni, da lesna podjetja ne odstopajo veliko. Slovensko povprečje je bilo v letu 2012 0,618, kar pomeni, da imajo lesna podjetja boljšo kapitalsko pokritost dolgoročnih sredstev, kot je slovensko povprečje (UMAR, 2013).

6.7 Plačilna sposobnost panoge

Plačilna sposobnost je sposobnost poslovnega subjekta, da ob roku zapadlosti poravnava svoje obveznosti in je tesno povezana z likvidnostjo sredstev, s katerimi razpolaga. Temeljni pogoj za zagotavljanje plačilne sposobnosti in uspešnosti poslovanja je primerna struktura sredstev ter primerna dinamika pretvarjanja teh sredstev iz ene oblike v drugo (iz plačilno nesposobne oblike v likvidno in obratno) (AJ PES, 2010).

- **Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog ((kapital + dolgoročne rezervacije + dolgoročne obveznosti)/(dolgoročna sredstva + zaloge)**

Kazalnik kaže dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev in zalog. Če je vrednost kazalnika večja oziroma enaka 1, je upoštevano zlato bilančno pravilo, kar pomeni, da gospodarska družba z dolgoročnimi viri financira dolgoročna sredstva in zaloge. V primeru, ko je vrednost kazalnika manjša od 1, je za presojo morebitne plačilne nesposobnosti treba upoštevati še dodatne dejavnike, kot so stabilen in zadosten denarni tok, sposobnost pretvarjanja sredstev iz plačilno nesposobne v plačilno sposobno obliko ipd. (AJ PES, 2010).

Tabela 31: Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog

Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog	2010	2011	2012	2013
Kapital	479.785.169 €	465.123.689 €	459.476.604 €	451.396.272 €
Dolg. rezervacije	34.963.225,00 €	36.523.986,00 €	31.783.700,00 €	29.866.945,00 €
Dolgoročne obveznosti	272.594.219,00 €	246.405.469,00 €	247.169.363,00 €	198.323.865,00 €
Dolgoročna sredstva	762.712.347,00 €	731.439.733,00 €	693.566.998,00 €	631.806.609,00 €
Zaloge	177.908.415,00 €	166.305.214,00 €	159.092.808,00 €	143.112.750,00 €
(Kapital+dolg. rez.+dolg. obvez.)/(dolg. sredstva+zaloge)	0,837	0,833	0,866	0,877

Vir: Analize trgov, 2014.

Vrednost kazalnika je pod 1, kar pomeni, da podjetja ne upoštevajo oziroma ne sledijo

zlatemu bilančnemu pravilu. Vrednost kazalca se je sicer v preučevanem obdobju povečala, vendar še ne dosega optimalne vrednosti. Leta 2012 je bilo povprečje kazalnika v slovenskih gospodarskih družbah 0,908, v predelovalni dejavnosti pa 0,918. Podjetja v lesni panogi imajo tako slabšo pokritost dolgoročnih sredstev in zalog, kot je povprečje.

- **Kratkoročna pokritost kratkoročnih obveznosti (kratkoročna sredstva/ kratkoročne obveznosti)**

Kazalnik izraža pokritost kratkoročnih sredstev s kratkoročnimi viri. Kot kratkoročna sredstva so upoštevana sredstva za prodajo, zaloge, kratkoročne finančne naložbe, kratkoročne poslovne terjatve, denarna sredstva in kratkoročne aktivne časovne razmejitev. Če je vrednost kazalnika večja od 1, so kratkoročna sredstva financirana tudi z dolgoročnimi viri. Za presojo tega kazalnika je treba upoštevati tudi pojasnila v prejšnji alineji (AJPEŠ, 2010).

Tabela 32: Kratkoročna pokritost kratkoročnih sredstev

Kratkoročna pokritost kratkoročnih obveznosti	2010	2011	2012	2013
Kratkoročna sredstva	514.805.943,00 €	481.336.020,00 €	471.114.303,00 €	436.615.996,00 €
Kratkoročne obveznosti	498.198.264,00 €	468.684.180,00 €	430.989.687,00 €	392.322.047,00 €
Kratkoročna sred./kratkoročne obvez.	1,033	1,027	1,093	1,113

Vir: Analize trgov, 2014.

Vrednost kazalnika je v vseh proučevanih obdobjih večja od 1, kar pomeni, da so kratkoročna sredstva deloma financirana z dolgoročnimi viri. Optimalna vrednost tega kazalca je okoli 2, vrednost kazalca pod 2 pa ne nakazuje nujno plačilne nesposobnosti.

- **Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti ((kratkoročna sredstva – zaloge)/ kratkoročne obveznosti))**

Kazalnik kaže, ali so najlikvidnejša sredstva financirana s kratkoročnimi viri sredstev. Če je vrednost tega kazalnika večja od 1, so poleg zalog z dolgoročnimi viri financirana tudi sredstva likvidnejša. Za presojo kazalnika je potrebno dodatno upoštevati tudi pojasnila v prejšnjih dveh alinejah (AJPEŠ, 2010).

Tabela 33: Pospesena pokritost kratkoročnih obveznosti

Pospesena pokritost kratkoročnih obveznosti	2010	2011	2012	2013
Kratkoročna sredstva	514.805.943,00 €	481.336.020,00 €	471.114.303,00 €	436.615.996,00 €
Zaloge	177.908.415,00 €	166.305.214,00 €	159.092.808,00 €	143.112.750,00 €
Kratkoročne obveznosti	498.198.264,00 €	468.684.180,00 €	430.989.687,00 €	392.322.047,00 €
(Kratkoročna sredstva –zaloge)/kratkoročne obveznosti	0,676	0,672	0,724	0,748

Vir: Analize trgov, 2014.

Vrednost kazalnika je manjša od 1, kar pomeni, da podjetja dosegajo optimalno vrednost kazalnika, ki je od 0,5–1. Nekoliko zaskrbljujoče je dejstvo, da se je vrednost kazalnika v preučevanem obdobju dvignila z 0,676 na 0,748, kljub temu pa ostaja v optimalnem rangi.

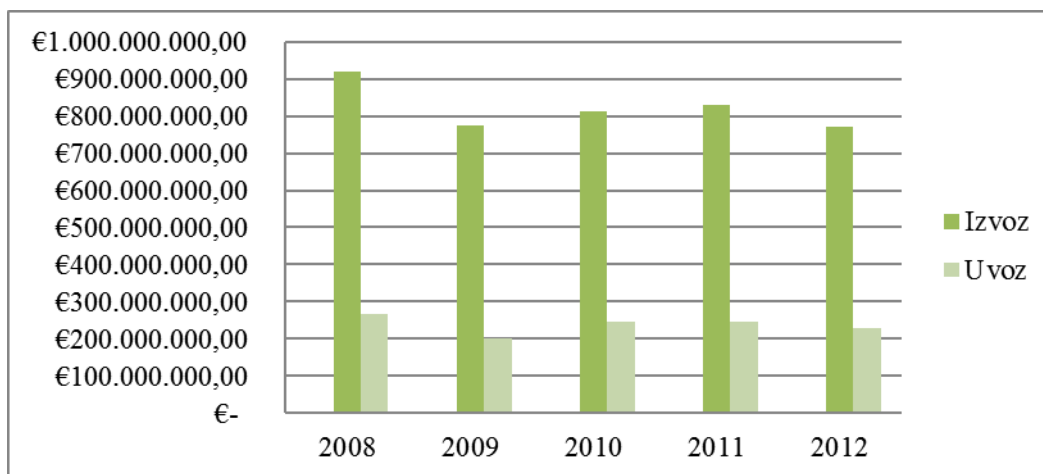
6.8 Izvoz in uvoz panoge

Pri lesni panogi velja, da imajo izdelki v različnih fazah produkcije zelo različno dodano vrednost. Razlika med iztržki ene tone izdelkov so namreč vse od 50 EUR za lesno biomaso pa do 1.700 EUR za stavbno pohištvo (Zager, 2006).

Prav zaradi tega je za to panogo optimalno, da je izvoz hlodovine in lesnih polizdelkov čim manjši, izvoz končnih izdelkov iz lesa pa čim večji. Obratno pa velja za uvoz.

V tej točki bom analiziral uvoz in izvoz lesa po posameznih skupinah.

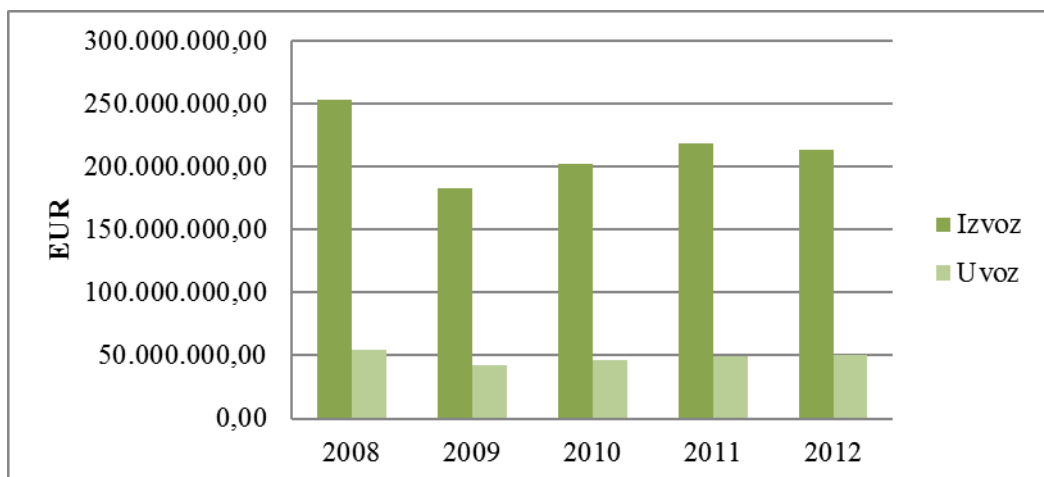
Slika 8: Uvoz in izvoz lesne panoge

Vir: SURS, Izvoz in uvoz okroglega lesa (m3), Slovenija, letno, 2014e.

Na sliki 8 lahko vidimo vrednost izvoza in uvoza lesnopredelovalne panoge. Panoga je izraziti izvoznik, saj izvozi veliko več kot uvozi. Praviloma je dobro, če panoga več izvažata, kot uvažata, vendar je pri lesnopredelovalni panogi treba preučiti še, v kateri fazi je izdelek, ko ga izvozimo. Več faz kot je na materialu opravljenih, večja je dodana vrednost, ki ostane znotraj države in znotraj domačih podjetij. Tako je zaželeno, da je izvoz v primarni predelavi manjši, v panogi izdelave končnih izdelkov pa večji. Konkretno to pomeni, da bi morali biti izvoz v razredu C16 majhen, v razredih C17 in C31 pa večji.

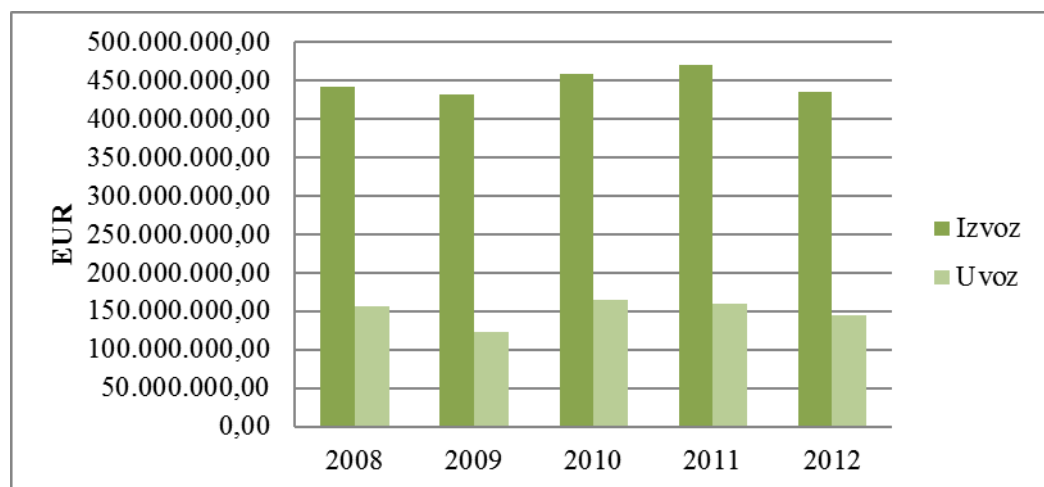
Slika 9: Uvoz in izvoz v razredu C16

Vir: SURS, Izvoz in uvoz okroglega lesa (m3), Slovenija, letno, 2014e.

Na sliki 9 lahko vidimo vrednost uvoza in izvoza za razred C16. Vidimo, da so podjetja v tem razredu tudi izraziti izvoznik. Izvoz je v letu 2012 znašal 213 mio. EUR, kar je 27,6 % izvoza celotne lesnopredelovalne panoge. Gledano na celotno preučevano obdobje je povprečje izvoza razreda C16 v celotnem izvozu lesnopredelovalne panoge 26 %.

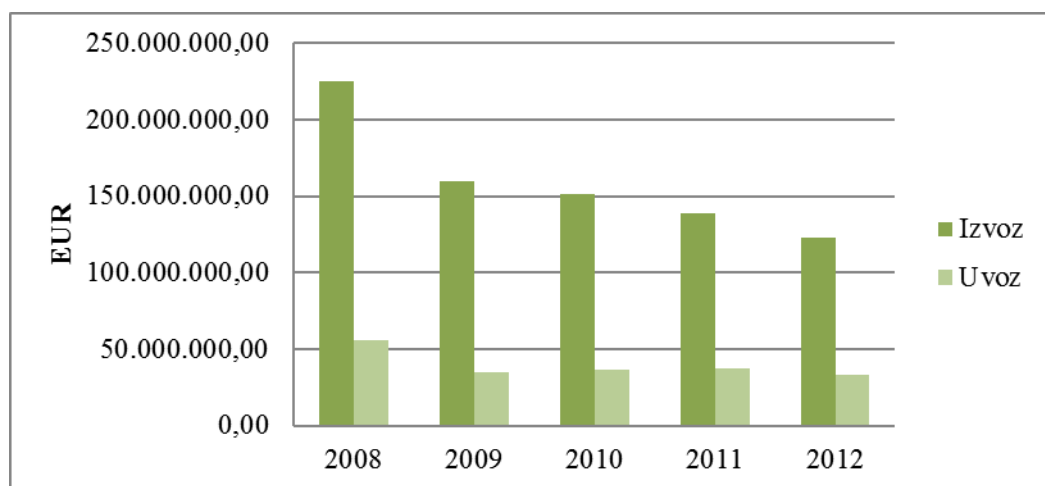
Slika 10: Uvoz in izvoz v razredu C17

Vir: SURS, Izvoz in uvoz okroglega lesa (m3), Slovenija, letno, 2014e.

Če pogledamo razred C17, ugotovimo, da je tudi ta razred izraziti izvoznik. V letu 2012 je izvoz znašal 435 mio. EUR, kar predstavlja 56,4 odstotkov celotnega izvoza lesnopredelovalne panoge. Glede na to, da imajo podjetja v razredu C17 najvišjo dodano vrednost, je pravilno, da je izvoz tega razreda največji in ga je potrebno še povečati. V celotnem preučevanem obdobju je povprečje izvoza razreda C17 znašalo 55 %.

Slika 11: Uvoz in izvoz v razredu C31

Vir: SURS, Izvoz in uvoz okroglega lesa (m3), Slovenija, letno, 2014e.

V razredu C31 podjetja prav tako več izvozijo, kot uvozijo, je pa vrednost izvoza bistveno manjša kot v drugih dveh razredih. Od leta 2008 do leta 2012 se je izvoz izrazito upadel, in sicer z 224 mio. EUR na kar 122 mio EUR. Splošna gospodarska kriza je tako od vseh lesnopredelovalnih podjetij najbolj prizadela prav pohištvna. V razredu, kjer bi morala biti zelo visoka vrednost izvoza, je tako vrednost najmanjša. Gledano na celotno preučevano obdobje je povprečje izvoza razreda C31 znašalo 19 % celotnega izvoza lesne panoge.

6.9 Primerjava dejavnikov

V tej točki bom analiziral in primerjal kazalce, ki sem jih poudaril v prejšnjih točkah tega poglavja. Primerjali jih bomo s slovenskim povprečjem in z avstrijsko in poljsko lesnopredelovalno panogo.

6.9.1 Gospodarnost

Pri analizi gospodarnosti panoge sem ugotavljal, ali panoga deluje poslovno uspešno, se pravi, ali ustvarja dobiček. Pri vseh kazalcih gospodarnosti smo ugotovili, da so podjetja v panogi v letih 2010 in 2011 poslovala neuspešno oziroma so ustvarjala izgubo. V letih 2012 in 2013 se je poslovanje panoge izboljšalo in podjetja so začela izkazovati dobiček.

Če primerjamo kazalce gospodarnosti v lesnopredelovalni panogi s kazalci v celotni predelovalni panogi ali pa s povprečjem celotnega slovenskega gospodarstva, ugotovimo, da lesnopredelovalna panoga zaostaja za povprečjem. V obdobju od 2008 do 2012 je bila gospodarnost poslovanja v predelovalni panogi in v celotnem slovenskem gospodarstvu nad 1, v lesnopredelovalni panogi pa je bil kazalec v letih 2010 in 2011 pod 1. Ko si podrobneje pogledamo kazalec gospodarnosti po posameznih razredih v lesnopredelovalni dejavnosti, ugotovimo, da razreda C16 in C17 v obdobju 2008–2013 poslujeta uspešno in imata kazalec 1 ali več v vseh letih, v razredu C31 pa vidimo, da je kazalec v obdobju 2009–2013 pod 1, zaradi razreda C31 je povprečje lesnopredelovalne panoge v letih 2010 in 2011 pod 1.

Kljub temu lahko ugotovimo, da vsi trije razredi poslujejo slabše, kot je slovensko povprečje, kar je za panogo, ki naj bi bila med najpomembnejšimi v državi, popolnoma nesprejemljivo.

Kar se tiče podatkov za lesnopredelovalno panogo na Poljskem in v Avstriji, sem uspel dobiti le kazalce kosmatega dobička/skupni prihodki, kar pa je za potrebe primerjave uspešnosti posameznih panog po državah popolnoma dovolj.

Tabela 34: Kosmati dobiček/skupni prihodki

C16+C17+C31	2008 (v %)	2009 (v %)	2010 (v %)	2011 (v %)	2012 (v %)
Avstrija	9,80	9,70	10,90	10,83	9,43
Poljska	14,33	15,63	13,80	13,60	11,70
Slovenija	6,63	6,17	5,03	5,33	6,77

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Če si pogledamo vrednost kazalca v tabeli 34, lahko ugotovimo, da Slovenija zaostaja za Poljsko in Avstrijo. Presenetljivo ima največji delež kosmatega dobička v prihodkih Poljska, ki je skoraj v vseh obdobjih še enkrat večji kot v Sloveniji. Gospodarnost slovenske panoge je v primerjavi s poljsko in avstrijsko občutljivo slabša.

6.9.2 Donosnost panoge

Pri kazalnikih donosnosti je zaželena vrednost nad 0, večja kot je pozitivna vrednost, uspešnejše je podjetje. Pri analizi kazalcev donosnosti smo ugotovili, da podjetja v slovenski lesnopredelovalni panogi na eno enoto sredstev dosežejo manj kot eno enoto prihodkov, čista donosnost sredstev je v letih 2010 in 2011 negativna, v letu 2012 in 2013 pa okoli 1 odstotka. V letu 2013, ko je bila čista donosnost sredstev največja, so podjetja na 100 denarnih enot sredstev dosegla 1,36 denarnih enot dobička. Donosnost kapitala je bila v letu 2013 tudi največja v preučevanem obdobju, lastniki podjetij so tako na 100 denarnih enot kapitala pridobili 3,26 denarnih enot dobička. Najbolj kritičen je predvsem

razred C31, kjer je bila donosnost sredstev v celotnem obdobju 2008–2012 negativna, v letih 2010 in 2011 je ta vrednost dosegla -5,4 odstotka.

Če primerjamo čisto donosnost sredstev s povprečjem predelovalne panoge, ugotovimo, da lesnopredelovalna panoga zaostaja za tem povprečjem. Kazalec donosnosti sredstev v predelovalni panogi je bil leta 2011 2,4 odstotka, v letu 2012 pa 1,9 odstotka (Kmet Zupančič et al., 2014).

6.9.3 Produktivnost panoge

Pri analizi produktivnosti panoge smo ugotovili, da zaostaja za povprečjem slovenske predelovalne dejavnosti. V tabeli 35 lahko vidimo prihodke na zaposlenega v lesnopredelovalni panogi za Slovenijo, Poljsko in Avstrijo.

Tabela 35: Prihodki na zaposlenega (Slovenija, Poljska, Avstrija)

Prihodki na zaposlenega (v 1.000 EUR)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Slovenija	69,5	74,6	81,6	82,5	81,3	92,0	99,6	97,9
Poljska	58,1	61,1	68,5	71,3	57,4	70,0	78,1	81,2
Avstrija	184,4	196,8	216,6	215,2	197,9	220,7	235,7	233,5

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Prihodki na zaposlenega so najnižji na Poljskem in najvišji v Avstriji. Slovenija je po prihodkih na zaposlenega bliže Poljski kot Avstriji. V Avstriji je prihodek na zaposlenega več kot dvakrat višji kot v Sloveniji, kar nakazuje na visoko produktivnost ter tehnološko opremljenost panoge.

Tabela 36: Bruto poslovni presežek na zaposlenega

Bruto poslovni presežek na zaposlenega (v 1.000 EUR)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Avstrija	22,31	25,73	29,92	22,32	21,11	25,98	27,34	23,11
Poljska	10,63	12,04	12,77	12,06	10,53	11,19	12,47	11,64
Slovenija	5,37	5,67	7,40	5,67	6,66	5,52	6,24	7,43

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Podatkov za čisti dobiček po državah nimamo, zato sem za primerjavo uporabil kar bruto poslovni presežek. V tabeli 36 lahko vidimo bruto poslovni presežek na zaposlenega za lesnopredelovalno panogo po državah. Vidimo lahko, da je v Sloveniji vrednost v vseh

letih najnižja ter zaostaja tako za Poljsko kot Avstrijo. V letu 2012 je bil bruto poslovni presežek na zaposlenega v Avstriji trikrat višji kot v Sloveniji.

6.9.4 Tehnološka opremljenost panoge

Tabela 37: Bruto naložbe v stroje in opremo na podjetje

Bruto naložbe v stroje in opremo na podjetje (v 1000 EUR)	2008	2009	2010	2011	2012
Avstrija	422,98	404,34	387,63	476,39	765,80
Poljska	82,96	52,85	54,05	55,25	63,62
Slovenija	82,72	59,26	59,35	94,22	-

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

V tabeli 37 so podatki o bruto naložbah v stroje in opreme na podjetje. Vrednost sem dobil tako, da sem celotno vrednost bruto naložb v stroje in opremo v razredih C16, C17 in C31 delil s številom podjetij v teh razredih. Vidimo lahko, da je vrednost za Slovenijo v letih 2008, 2009 in 2010 zelo blizu Poljski, v letu 2011 pa je vrednost bruto naložb v stroje in opremo v Sloveniji precej narasla in bila za 38.970 EUR višja kot na Poljskem. Če pogledamo vrednost bruto naložb v stroje in opremo v Avstriji, ugotovimo, da precej zaostajamo. V letu 2011 so bile bruto naložbe v Avstriji za 5-krat višje kot v Sloveniji.

Tabela 38: Bruto dodana vrednost na zaposlenega

Bruto dodana vrednost na zaposlenega (v 1.000 EUR)	2008	2009	2010	2011	2012
Avstrija	63,13	62,60	68,73	71,10	69,23
Poljska	22,10	18,63	20,40	22,10	21,63
Slovenija	22,53	23,87	23,73	24,93	26,00

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

V tabeli 38 lahko vidimo bruto dodano vrednost na zaposlenega. Vidimo, da ima Slovenija nekoliko večjo dodano vrednost kot Poljska in občutno manjšo kot Avstrija. V preučevanem obdobju se je vrednost v Sloveniji in Avstriji povečala, medtem ko je na Poljskem nekoliko upadla. Zaskrbljujoče je dejstvo, za koliko nazadujemo za Avstrijo, ter da se je v proučevanem obdobju ta razlika še povečala, in sicer s 40.600 EUR v letu 2008 na 43.230 EUR v letu 2012.

6.9.5 Stroški dela panoge

Tabela 39: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje

Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje	2008 (v %)	2009 (v %)	2010 (v %)	2011 (v %)	2012 (v %)
Avstrija	21,17	23,40	22,37	21,53	22,50
Poljska	13,97	13,77	13,77	12,77	13,00
Slovenija	21,87	24,30	23,13	22,20	21,43

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

V tabeli 40 lahko vidimo delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje za lesnopredelovalno panogo po posameznih državah. Vidimo, da imamo delež kadrovskih stroškov podoben kot v Avstriji, čeprav je dodana vrednost na zaposlenega v Sloveniji veliko nižja. Posledično so slovenska lesnopredelovalna podjetja veliko bolj obremenjena kot avstrijska.

Tabela 40: Povprečni kadrovski stroški na zaposlenega

Povprečni kadrovski stroški na zaposlenega	2008 (v €)	2009 (v €)	2010 (v €)	2011 (v €)	2012 (v €)
Avstrija	40.800,00	41.500,00	42.800,00	43.800,00	46.133,33
Poljska	10.066,67	8.100,00	9.200,00	9.633,33	10.000,00
Slovenija	16.800,00	17.166,67	18.200,00	18.700,00	18.566,67

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Kadrovski stroški na zaposlenega so po pričakovanju največji v Avstriji, občutno manjši v Sloveniji ter najmanjši na Poljskem. Zanimivo je, da je bila edino na Poljskem vrednost v letu 2012 manjša kot v letu 2008, medtem ko se je vrednost v Sloveniji in Avstriji v preučevanem obdobju povečala.

6.9.6 Uvoz in izvoz panoge

Pri analizi uvoza in izvoza slovenske lesnopredelovalne panoge smo že ugotovili, da panoga veliko več izvozi kot uvozi. Problematično je predvsem dejstvo, da pri izvozu izvozimo izdelke v prvih fazah predelave in premalo končnih izdelkov. Pri izvozu prevladuje žagan les oziroma deske, na drugem mestu je hlodovina, tesarski izdelki iz lesa (lesene konstrukcije), les za kurjavo, na zadnjih mestih pa so končni izdelki iz lesa, kot je pohištvo in podobno (The Observatory of Economic Complexity, 2014).

V nadaljevanju si bomo pogledali še strukturo izvoza in uvoza za poljsko in avstrijsko

lesnopredelovalno panogo (izdelki razreda C17 so izključeni).

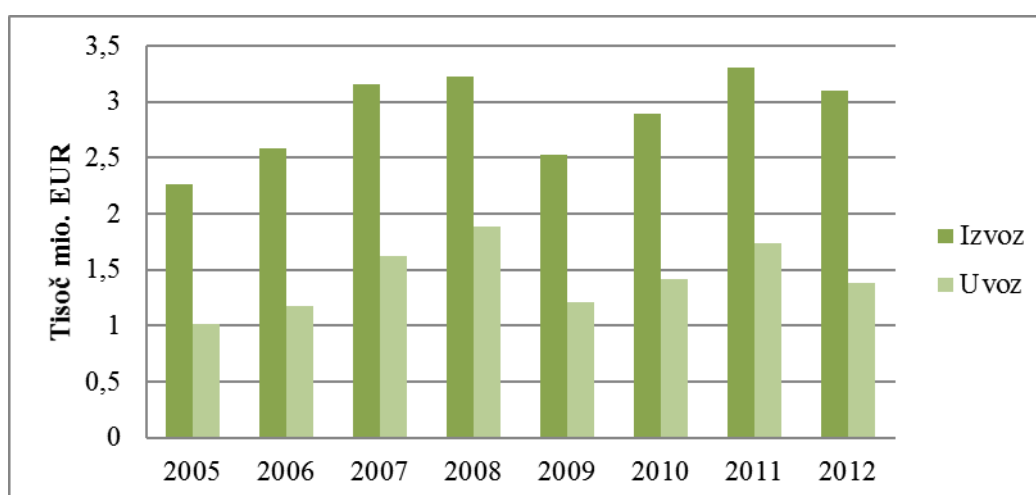
Slika 12: Izvoz in uvoz izdelkov iz lesa v Avstriji

Vir: *The Observatory of Economic Complexity, Products exported by Slovenia, 2014.*

Tudi pri avstrijski panogi ugotovimo, da je pretežni izvoznik. Razmerje uvoza in izvoza je sicer manjše kot pri slovenski lesnopredelovalni panogi, vendar je realna vrednost v Avstriji pričakovano veliko večja. Če si pogledamo strukturo izvoza, ugotovimo, da prevladuje žagan les, na drugem mestu so tesarski izdelki iz lesa, temu sledijo različne plošče iz lesa, na zadnjem mestu pa so tudi v Avstriji končani izdelki iz lesa, kot je pohištvo in podobni izdelki (The Observatory of Economic Complexity, 2014). Pri strukturi uvoza je na prvem mestu hlodovina, na drugem pa žagan les.

Slika 13: Izvoz in uvoz izdelkov iz lesa na Poljskem

Vir: *The Observatory of Economic Complexity, Products exported by Slovenia, 2014.*

Enako kot za avstrijsko in slovensko lesnopredelovalno panogo velja tudi za poljsko, da

gre za izvozno orientirano panogo. Če si pogledamo strukturo izvoza, ugotovimo, da pri izdelkih iz lesa igra največjo vlogo tesarski izdelki iz lesa oziroma lesene konstrukcije, na drugem mestu so plošče iz lesenih delcev, tem pa sledijo drugi izdelki iz lesa. Žagan les in hlodovina predstavljata manjši delež izvoza kot pri Avstriji in Sloveniji. Od vseh preučevanih držav je struktura izvoza najboljša na Poljskem. Pri strukturi uvoza največji delež zaseda žagan les, na drugem mestu so iverne plošče, na tretjem pa hlodovina.

7 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE POSLOVANJA LESNOPREDELOVALNE PANOGE

Če želimo podati predloge za izboljšanje domače lesnopredelovalne panoge, moramo ugotoviti, kateri dejavniki jo razlikujejo od avstrijske oziroma poljske lesnopredelovalne panoge. V prejšnjem poglavju sem analiziral vse tri države ter ugotovil, da Slovenija v večini primerov za obema zaostaja, čeprav imamo pred obema državama določene prednosti.

Če naredimo hitro primerjavo z Avstrijo, ugotovimo, da je največja pomanjkljivost to, da država nima dovolj svojega lesa ter ga mora uvažati in je posledično odvisna od sosednjih držav. Na Poljskem je problematika precej podobna Sloveniji, saj so obrati za predelavo lesa tehnološko slabše razviti, dodana vrednost na zaposlenega je premajhna, posledično pa vse to prispeva k slabi poslovni uspešnosti panoge.

Pri analizi gospodarnosti sem ugotovil, da slovenska podjetja v lesnopredelovalni panogi zaostaja tako za Poljsko kot za Avstrijo. Glede na to, da imamo pred obema državama določene prednosti, je treba ugotoviti, od kod izhaja slabša poslovna uspešnost slovenskih podjetij ter dejavnike, ki negativno vplivajo na poslovanje panoge, odstraniti ali zmanjšati oziroma poskrbeti za dejavnike, ki bodo na pozitivno vplivali na poslovanje podjetij.

Za izboljšanje poslovanja slovenske lesnopredelovalne panoge je treba uvesti določene ukrepe in spremembe, ki bodo prispevale k izboljšanju poslovnega in političnega okolja. Le v primernem okolju lahko podjetja poslujejo uspešno, uspešnost podjetji pa posledično vpliva tudi na uspešnost celotne države (večji izvoz, manjša brezposelnost ...).

Glede na to, da imamo v tujini uspešne lesnopredelovalne panoge, bom poskušal najti ukrepe in prakse, ki so uveljavljene ter uspešne. Pri analizi dejavnikov konkurenčnosti sem se osredotočil predvsem na primerjavo s Poljsko in Avstrijo, v tem poglavju pa bom uspešne prakse iskal v vseh državah, glavno merilo pa bo, kako preprosta bi bila implementacija določenega ukrepa ali prakse v Sloveniji. Pri ocenjevanju, kako preprosta bi bila implementacija, je treba upoštevati več dejavnikov, ki na to vplivajo. Med dejavniki, ki vplivajo na implementacijo določenega ukrepa, se bom osredotočil predvsem na dva, za katera menim, da sta med najpomembnejšimi, in sicer:

- časovni okvir (koliko časa je potrebnega za implementacijo določenega ukrepa);
- stroškovni okvir (koliko finančnih sredstev je potrebnih za implementacijo oziroma cena implementacije).

7.1 Povečanje skupne dovoljene teže za tovorna vozila oziroma polpriklopnike

Napredovanje tehnologije je v zadnjih letih veliko vplivalo tudi na izdelovalce tovornih vozil. Tako so tovorna vozila oziroma tovornjaki vsako leto bolj varni, varčni ter sposobni prevažati večjo maso tovora. Prav iz teh razlogov proizvajalci tovornih vozil že proizvajajo tovornjake, ki imajo skupno dovoljeno težo 60 ton ter dolžino kar 25 metrov, pri tem pa so vozne lastnosti podobne oziroma enake kot pri sedanjih tovornjakih, ki imajo skupno dovoljeno maso 40 ton in 12 metrov dolžine. Testirajo pa se tudi tovornjaki s skupno maso 90 ton, kar nam pove, da je tehnologija že precej napredovala, če pa želimo imeti od tega tudi koristi, se bodo morali napredku prilagoditi tudi zakonski predpisi, ki urejajo to področje.

Glede na to, da so tovornjaki s skupno dovoljeno maso 60 ton dovoljeni le na Švedskem in Finskem ter ne smejo voziti v drugih evropskih državah, je trenutno nerealno pričakovati, da bi taki tovornjaki lahko vozili po Sloveniji in drugih evropskih državah. Čeprav so 60-tonski tovornjaki bolj racionalni, je infrastruktura po večini držav neustrezna, da bi lahko podpirala takšna tovorna vozila.

Ker je uvedba 60-tonskih tovornjakov za enkrat nerealna, je potrebno preučiti, kaki bi lahko izboljšali in racionalizirali uporabo tovornjakov, ki imajo trenutno v Sloveniji največjo skupno dovoljeno maso 40 ton. Pri pregledu največje dovoljene mase za polpriklopnike v Evropski uniji ugotovimo, da imajo nekatere države skupno dovoljeno maso večjo od 40 ton. Med njimi lahko najdemo sosedno Italijo (44 ton), Belgijo (44 ton), Češko (44 ton), Dansko (42 ton), Francijo (44 ton – izpolnjevati je potrebno določene zahteve), Irsko (44 ton – potrebno zračno vzmetenje/blazine), Luksemburg (44 ton) (International Transport Forum, 2013).

Glede na to, da je v zgoraj naštetih državah dovoljena skupna masa 44 ton, bi lahko enako uvedli v Sloveniji. Če predvidevam, da lahko trenutno na polpriklopnik naložimo približno 22 ton tovora, bi s tem ukrepom lahko naložili 26 ton oziroma kar 18 odstotkov več.

Kar se tiče lesnopredelovalne panoge, bi ta ukrep najbolj pripomogel pri prevozu hlodovine ter žaganega lesa, se pravi pri neobdelanem lesu in lesu v primarni fazi predelave. Cenejša vhodna surovina pa pomeni cenejše izdelke oziroma višji zaslužek za lesnopredelovalna podjetja. Pri tem se je treba zavedati tudi dejstva, da se sprememba vrednosti vhodne surovine zaradi izkoristka iz ene faze predelave v drugo poveča eksponentno. Iz hlodovine v deske je izkoristek približno 65 odstotkov, iz desk v elemente

okoli 65 odstotkov, iz elementov v končni izdelek pa izkoristek veliko bolj variira, vendar je maksimalen okoli 70 odstotkov.

Primer:

Če imamo ceno vhodne surovine (hlodovine) 80 EUR in po trenutno veljavnih predpisih naložimo na tovornjak približno 22 m³, prevoz pa plačamo 200 EUR, pomeni to, da je cena dostavljene hlodovine na žago 89 EUR/m³. Po zgoraj opisanih izkoristkih (predvidevam, da se hlodovina samo pripelje na obrat, potem pa se vse faze predelave naredijo na isti lokaciji) lahko tako material v končanem izdelku ovrednotimo po 301 EUR/m³.

Če bi uvedli maksimalno dovoljeno maso 44 ton, bi to pomenilo, da bi tovornjak lahko pripeljal 18 odstotkov več tovora (26 m³) po predvideno enaki ceni. Tako bi bila cena hlodovine, pripeljane na žago, 87,70 EUR, končni izdelek pa ovrednoten z 296,53 evra.

Kalkulacija služi samo kot primer in je izračunana na podlagi ocen iz prakse.

Menim, da bi ukrep prispeval k izboljšanju poslovanja lesnopredelovalne panoge, hkrati pa je uvedba takega ukrepa relativno nezahtevna.

Poleg zgoraj omenjenega ukrepa bi vzporedno lahko uvedli še spodbuditev podjetij k nakupom lažjih, novejših in učinkovitejših prikolic, ki zaradi manjše teže omogočajo, da lahko naložimo več tovora.

Menim, da bo potrebno v prihodnosti uvesti tudi 60-tonske tovornjake, saj se bodo le tako lahko racionalizirali stroški transporta, ki so vse večji. Tako je treba že zdaj razmišljati o razvoj infrastrukture, ki bo take tovornjake podpirala.

7.2 Ureditev poseka v zasebnih in državnih gozdovih

V Sloveniji je večina gozdov v zasebni lasti, lastniki pa imajo večinoma v lasti manjše gozdne parcele. Tako je večina gozdov v zasebni lasti slabo vzdrževana, posek pa se ne izvaja tako, da bi maksimiziral ekonomsko donosnost ter sledil skupnemu narodnemu načrtu. Pri ureditvi poseka v zasebnih gozdovih bi se morali zgledovati po sosednji Avstriji.

Oblikovati bi morali zavod oziroma društvo, katerega člani bi bili lastniki zasebnih gozdov. Na tak način bi bili lastniki bolje zastopani, na trgu pa bi nastopali enotno. Financiranje zavoda bi potekalo podobno kot v Avstriji, in sicer bi se deloma financiral iz aktualnih evropskih razpisov, deloma s članarino, deloma pa s prispevkom na prevzeto/kupljeno hlodovino. Vse obveznosti, ki bi jih morali člani plačevati, bi se financirale iz višje prodajne cene za hlodovino, kot je dosegajo zdaj, vsaj tako kaže praksa

v Avstriji (Lang, Koprivnikar, & Rebec, 2012).

V zadnjih letih je bilo veliko narejenega za boljše povezovanje lastnikov gozdov in že imamo nekaj takih društev, prvo od teh je bilo ustanovljeno leta 2001, in sicer Društvo lastnikov gozdov Mirenske doline, temu pa je sledilo še nekaj drugih. Ustanovljena je bila tudi Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, da bi zastopala interese gozdarstva, leta 2006 je bila ustanovljena Zveza lastnikov gozdov Slovenije, ki deluje na narodni ravni, pobuda za ustanovitev pa je prišla od lastnikov samih, danes je v zvezi že okoli 30 lokalnih društev (Krajčič & Mori, 2006).

Čeprav imamo oblikovanih že več društev, katerih člani so lastniki gozdov ter so nekatera že zelo razvita in pripravljena na preoblikovanje v bolj profesionalno obliko, da bi sledila razvoju avstrijskih združenj, ki so se preoblikovala v podjetja, še vedno v taka društva niso vključeni vsi lastniki gozdov oziroma niso v takih društvih zastopane vse regije ali vsaj večina. Za vsa do zdaj oblikovana društva so dali pobudo za ustanovitev lastniki, brez kakšnih večjih pobud s strani države ali drugih institucij. Za nadaljnji razvoj takih društev po vseh regijah države je tako nujna iniciativa s strani državnih institucij, ena od teh institucij bi lahko bila Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije.

Preko te institucije bi bilo treba izdati odločbo/zakon o obvezni organizaciji regijskih društev, katerih člani morajo biti vsi lastniki gozdov v tisti regiji (lahko so podani pogoji o minimalni velikosti gozda, za katere velja obvezno članstvo, ali minimalna količina lesa za posek). Poleg uredbe o obvezni organizaciji društev bi bilo treba bodočim društvom nuditi tudi pomoč pri ustanovitvi društva, pomoč pri morebitni prijavi na razpise, pri začetnem upravljanju in organizaciji ter podobno. Tako bi imeli lastniki gozdov vso potrebno podporo za začetek in ustanovitev društev. Vsa ta regijska društva pa bi bila vključena v neko zvezo oziroma društvo na narodni ravni, ki bi tudi vodila narodno strategijo pogozdovanja. Kot je praksa tudi v Avstriji, bi se moralo nato vodstvo te zveze oziroma društva in predstavniki lesnopredelovalne stroke enkrat mesečno sestati ter usklajevati posek s potrebami gospodarstva, v primeru večjega povpraševanja bi tako zveza oziroma društvo po regionalnih društvih spodbujalo in povečalo posek, v nasprotnem primeru pa ga omejevalo oziroma zmanjšalo. Če bi se zgledovali po Avstriji, lahko v roku nekaj let pričakujemo, da bi se regijska društva tako razvila, da bi prešla na obliko podjetij ter tako na trgu nastopala samostojno, hkrati pa bi posek še vedno usklajevala glede na potrebe gospodarstva.

Trenutno podobno nalogo opravljajo nekatere zadrage po Sloveniji, ki od kmetov odkupujejo les ter ga potem naprej prodajajo lesnopredelovalnim podjetjem. Glede na to, da te zadrage delujejo že kar nekaj let, menim, da to ni pravi oziroma zadostni pristop k ureditvi poseka v zasebnih gozdovih. Bi pa lahko na nekaterih območjih, kjer te zadrage že uspešno delujejo, prevzele vlogo prej omenjenih društev ter tako prilagodile že obstoječo organizacijo novi ureditvi.

Kot sem že prej omenil, bi moralo biti članstvo v teh društvih obvezno, saj to zagotavlja optimalno pogozdovanje v vseh zasebnih gozdovih. V želji, da bi se izognili negativnim pogledom na novo organiziranost, bi moralo biti članstvo brezplačno, društva pa bi financirali lastniki gozdov s prispevkom na kubični meter posekanega in prevzetega lesa. Kljub plačilu tega prispevka bi lastniki še vedno v večini primerov dobili les boljše plačan kot zdaj, tako da menim, da plačilo tega prispevka ne bi predstavljalo težave za lastnike gozdov. Bi pa podobno kot v Avstriji ta društva lahko ponujala tudi druge storitve, kot je na primer vzdrževanje strojev za pogozdovanje, najem delovne sile, hkrati pa bi se lahko financirala tudi prek različnih razpisov.

Združevanje lastnikov zasebnih gozdov v taka društva bi tako omogočilo boljše sodelovanje med prodajalci in kupci lesa ter prilagajanje ponudbe povpraševanju. Lastniki gozdov bi na tak način dosegli boljše cene, zmanjšali bi tveganje neplačila, saj bi boniteto kupcev preverjalo društvo ter prevzelo tveganje neplačila, zaradi prilagajanja ponudbe povpraševanju pa bi se izognili tudi tveganju, da posekanega lesa oziroma hlodovine ne bodo pravočasno prodali, kar lahko pripelje do pokvarljivosti hlodovine in posledično do manjše vrednosti lesa.

Na drugi strani pa bi imela tudi lesnopredelovalna podjetja določene prednosti. Glavna prednost je vsekakor, da bi se ponudba prilagajala povpraševanju in bi tako podjetja na trgu dobila točno tako kakovost in vrsto hlodovine, kot jo potrebujejo, predvsem pa tako količino, kot jo potrebujejo. Čeprav bi se večinoma hlodovina prodala po nekoliko večji ceni, kot je zdaj, so prednosti, ki jih s tem načinom sečnje pridobijo podjetja, zagotovo večja od morebitne razlike v ceni. Poleg tega pa bi se vsa hlodovina iz določene regije zbirala na enem mestu ali nekaj lokacijah ter se tam sortirala, tako bi imela lesnopredelovalna podjetja tudi možnost izbire ustrezne hlodovine. Trenutno pri zasebnih lastnikih načeloma velja praksa, da je potrebno kupiti celotno »partijo« hlodovine, običajno se oddvoji le hlodovina, ki je namenjena za drva in celulozo.

Tak način organizacije bi omogočal tudi nižje stroške sečnje, saj bi jo izvajalo regijsko društvo, ki bi zaradi večje površine dosegalo boljšo ekonomijo obsega, omogočalo pa bi tudi, da bi jo izvajali strojno, kar bi še dodatno znižalo stroške sečnje na kubični meter lesa.

Menim, da je organizacija zasebnih lastnikov gozdov v društva nujna, saj lahko lesnopredelovalna podjetja le z dobrim surovinskim zaledjem uspešno nastopajo na trgu, dobava hlodovine mora biti konstantna tako v kakovosti kot količini, prilagajati pa se mora zahtevam trga. Poleg pozitivnega vpliva na ekonomskem področju ima taka organiziranost pozitiven vpliv tudi pri vzdrževanju in negovanju gozdov, kar posledično pomeni kakovostnejše gozdove ter kakovostnejšo hlodovino. Glede na to, da je v Avstriji tako oblikovanje že uspelo ter se je nekaj takih društev celo razvilo v uspešna podjetja, ki predstavljajo glavne dobavitelje hlodovine, ne vidim razlogov, da enak pristop ne bi uspel

tudi v Sloveniji.

7.3 Pospešena uvedba strojne sečnje

V Sloveniji se večina hlodovine poseka ročno s pomočjo gozdnega traktorja, ta metoda je delovno intenzivna, saj večino dela opravijo sekači, s traktorjem pa se hlodovina vleče od kraja poseka do kraja kasnejšega nakladanja hlodovine na tovornjak. Sekači tako opravijo večino dela (posek drevja, čiščenje vej ...). Ta uveljavljena metoda dela je zelo zahtevna za ljudi, hkrati pa tudi zelo nevarna, saj je v letu 2011 v Sloveniji pri tem delu umrlo kar 21 ljudi (Jakše, 2013).

Druga metoda je strojna sečnja, ki je v tujini že uveljavljena in razširjena. Pri tej metodi se uporabljajo posebej prilagojeni stroji, ki opravijo vse faze sečnje, od poseka hlodovine do vlake na kraj kasnejšega naklada. Ta metoda je delovno manj intenzivna, predvsem pa veliko bolj varna, saj pri uporabi te metode ni bilo smrtnih žrtev.

Če primerjamo ekonomsko učinkovitost obeh metod, ugotovimo, da je strojna sečnja veliko bolj učinkovita. Pri ročni sečnji s pomočjo traktorja sekač v enem delovnem dnevu (8 ur) poseka 5–15 m³ hlodovine, v določenih vremenskih razmerah je delo onemogočeno, sekač pa je pri delu izpostavljen nevarnostim (Jakše, 2013).

Pri strojni sečnji je učinkovitost 10–30 m³/uro pri lahkih strojih in 18–50 m³/uro pri težkih strojih, poleg tega pa je delo veliko bolj varno, delamo lahko tudi ponoči, stroškovno je učinkovitejša, poleg tega pa strojna sečnja tudi manj poškoduje preostala drevesa. Glavne slabosti strojne sečne so, da ni primerna za vse sestoje in terene ter je primerna le za večje koncentracije dreves za posek (Kolšek, 2001).

Navkljub vsem prednostnim strojne sečnje pred ročno se strojna sečnja v slovenskem prostoru malo uporablja, trenutno se ocenjuje, da je s strojno sečnjo posekanega le okoli 200.000 m³ lesa (Jakše, 2013).

Glede na to, da se večina hlodovine poseka s pomočjo gozdnega traktorja, lahko sklepamo, da je teren dostopen tudi za strojno sečnjo, izpolnjevati pa mora določena merila glede sestojev in koncentracije dreves, če želimo, da je strojna sečnja ekonomsko upravičena. Ocene o količini primerne hlodovine oziroma gozda za strojno sečnjo se razlikujejo ter so omejene zaradi nezadostnih informacij o primernosti terenov. Glede na stalni napredek tehnologije in strojev menim, da bi lahko v roku nekaj let večino hlodovine posekali strojno.

Z uporabo strojne sečnje bi zmanjšali stroške poseka ter tako prišli do cenejše surovine, prednost strojne sečnje pa se najbolj odraža pri poseku tanjše hlodovine, ki je običajno manj vredna ter manj kakovostna. Tako s strojno sečnjo najbolj zmanjšamo stroške pri

sečnji hlodovine, ki ima manjšo vrednost ter iz nje pridobivamo izdelke, pri katerih je cena velikega pomena. Strojna sečnja tako omogoča cenejšo vhodno surovino za lesne obrate, kar pomeni boljše cenovno konkurenčnost podjetij na trgu izdelkov iz lesa.

Kljub vsem prednostim, ki jih strojna sečna ponuja, je v Sloveniji še vedno precej slabo zastopana oziroma se ne uporablja v takem obsegu, kot bi se lahko. V skandinavskih državah se s strojno sečnjo poseka okoli 90 % vse hlodovine, v Nemčiji pa okoli 50 % (Kolšek, 2001).

Razlogov, zakaj se strojna sečnja v Sloveniji ne uporablja v takem obsegu kot na primer v Nemčiji, je več, mednje pa zagotovo sodijo:

- pomanjkanje ustreznega kadra;
- razdrobljenost lastništva gozdov (majhni lastniki, veliko parcel);
- podjetja, ki se ukvarjajo s posekom, so večinoma manjša (nakup stroja je prevelika naložba).

Pri pomanjkanju ustreznega kadra je treba problematiko rešiti z ustreznimi izobraževanji za upravljanje s stroji za sečnjo lesa. Izobraževanja za upravljanje s stroji za sečnjo lesa ponujajo podjetja, ki omenjene stroje tudi prodajajo, operater stroja pa običajno doseže maksimalno produktivnost stroja po približno enem letu upravljanja oziroma po enem letu od začetka izobraževanja.

Problematiko zasebnega lastništva gozdov sem že obravnaval v prejšnji točki, če bi se zasebni lastniki gozdov združili ter na trgu nastopali enotno, bi bila tudi možnost za strojno pogozdovanje večja, saj bi lahko sečnjo izvedli na večji površini preko parcel različnih lastnikov.

Pri problematiki podjetij, ki se ukvarjajo s posekom lesa pa bi bilo potrebno vzpostaviti podjetje/zavod, ki bi izvajalo strojno sečnjo ter bi sodelovalo z že obstoječimi podjetji, ki se ukvarjajo s sečnjo. Strojno sečnjo bi lahko izvajalo državno podjetje, ki je opisano v naslednji točki, druga možnost pa je, da bi se lastniki zasebnih gozdov povezali ter ustanovili podjetje ali zavod, ki bi izvajal strojno sečnjo. Gozdne površine, ki so primerne za strojno sečnjo, bi morali označiti ter na teh območjih izvajati le strojno sečnjo. V Avstriji jim je na ta način uspelo zagotoviti boljše odkupne cene za lastnike gozdov, boljši nadzor nad sečnjo ter zanesljivejšo dobavo lesa lesnopredelovalnim podjetjem.

Glede na to, da s strojno sečnjo dosežemo veliko večjo produktivnost, manjše stroške in predvsem veliko varnejše delovno okolje, je uvedba oziroma povečanje te vrste sečnje nujna. V ta namen bi bilo treba sprejeti določene ukrepe, ki bi vodili v večji delež strojne sečnje.

7.4 Ukinitvev koncesij za sečnjo v državnih gozdovih

Leta 2012 je računsko sodišče izdalo revizijsko poročilo, v katerem je preverjalo delo Ministrstva za kmetijstvo in okolje, Zavoda za gozdove Slovenije ter Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov. V poročilu so bili navedeni očitki, da se z gozdom ravna nestratesko, očitki pa so namerjeni predvsem ministrstvu ter na Skladu. Vedno več denarja se nameni za kadre v gozdarstvu, vedno manj pa ga porabijo za dela v gozdovih, hkrati pa je nadzor nad sečnjo vedno slabši, posledično se povečuje delež nedovoljenega poseka, ki predstavlja približno tretjino vsega poseka. Pri skladu kmetijskih zemljišč in gozdov je največja kritika, da sklad ne opravlja svojih dolžnosti v taki meri, kot bi jih moral, saj na leto kupi le okoli 300 hektarov gozdov, načrtovanih pa je 800. Revizijsko poročilo nadalje kritizira tudi Ministrstvo za kmetijstvo in okolje zaradi neustrezne in neuspešne politike koncesijskega izkoriščanja gozdov in hkrati poziva k spremembi sistema podeljevanja koncesij. Sklad med drugim skrbi tudi za evidence, urejanje ter prenos lastništva gozdov na državo (od občin, od pravnih oseb ...). Pri tem je ugotovitev računskega sodišča, da je bilo konec leta 2009 še 23.800 hektarov gozdov, ki bi jih bilo treba prenesti na državo, a ker tega sklad ni uredil, je bila država oziroma sklad prikrajšan za 642.000 EUR prihodkov. Računsko sodišče v poročilu vladi svetuje, naj po preteku koncesijskih pogodb v letu 2016 nove koncesijske pogodbe skrajša na 5 let ter naj podeli koncesijo le za sečnjo in naj izvajalce varstveno-gojitvenih del raje izbira preko javnih razpisov. Računsko sodišče je med drugim še ugotovilo, da koncesionarji lesa niso prodajali na dražbah, kot bi ga po veljavnih predpisih morali ter jim je sklad priznaval stroške za opravljena dela na podlagi zastarelih normativov, tako je sklad ravnal negospodarno. Zavodu za gozdove Slovenije pa računsko sodišče očita, da je koncesionarjem stroške za gojitvena in varstvena dela izplačeval na podlagi odločbe in ne na podlagi dejansko opravljenih del (Pihlar, 2012).

Revizijskemu poročilu je sledila oddaja Pogledi Slovenije, v kateri se je znani slovenski novinar Uroš Slak dotaknil problematike koncesij. V oddaji je bilo veliko rečenega o lastniških strukturah koncesionarjev, ki imajo deleže tudi v drugih podjetjih, ki pa so kupci podjetja, ki ima koncesijo. Omenjali so še vplive in politične vezi koncesionarjev, ki jih imajo na skladu in na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje RS (Kdo naj seka v državnem gozdu?, 2013).

Od objave revizijskega poročila, ki je dvignilo kar nekaj prahu, so kritike trenutnega sistema koncesij vse pogostejše, prav tako pa tudi predlogi za izboljšavo. Leto 2016, ko bodo trenutne koncesije potekle, je torej odločilni trenutek za vzpostavitev novega sistema, katerega cilji bodo predvsem optimizacija ekonomske izkoriščenosti gozdov, skrb za dolgoročni razvoj gozdov in povečanje kakovosti gozdov. Tak sistem je podlaga in pogoj za uspešno lesnopredelovalno panogo, saj podobno kot pri ostalih predelovalnih panogah, veliko vlogo pri uspehu igra prav ustrezna vhodna surovina.

Glede na to, da je oblikovanje novega sistema nujno, sem se odločil podati nekaj smernic

za oblikovanje, pri tem si bom pomagal z iskanjem uspešnih praks v tujini, s priporočili domače stroke ter s pogovori z lastniki lesnopredelovalnih podjetij v Sloveniji. Glede na to, da ima Avstrija podobno strukturo lastništva gozdov ter dobro delujoč sistem pogoždovanja državnih gozdov, se lahko za oblikovanje novega sistema zgledujemo po njihovem.

V letu 1923 so v Avstriji ustanovili agencijo oziroma zavod Avstrijski zvezni gozdovi, ki pa so ga leta 1997 odcepili od javne uprave ter ga preoblikovali v delniško družbo, ki je v celoti v lasti države. Delniška družba tako deluje kot samostojna pravna oseba, financira se z lastnimi sredstvi, polovica letnega dobička se izplačuje državi. Osnovna dejavnost te družbe je gozdarstvo in gozdarske storitve, se pa ukvarja tudi s trženjem in z upravljanjem nepremičnin, z obnovljivo energijo, vodnimi viri, vodenjem in vzdrževanjem nacionalnih parkov in s podobnim. Podjetje poleg naštetega skrbi tudi za vodenje in ustanavljanje naravnih parkov, s čimer je postalo vzorčni primer trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri. Vse od ustanovitve podjetja leta 1997 pa do leta 2013 je preko izplačila polovice dobička v državni proračun prispevalo okoli 320 mio. EUR. S preoblikovanjem v delniško družbo se je upravljanje izboljšalo, prav tako pa tudi oskrba in sodelovanje s kupci. Z okoli 1.200 zaposlenimi je trenutno družba ena največjih v Avstriji na področju gozdarstva (Iršič, 2015).

Po zgledu Avstrije bi morala tudi v Sloveniji država ustanoviti delniško družbo, katere primarna dejavnost bi bila pogoždovanje in vzdrževanje državnih gozdov, podobno kot v Avstriji, pa bi se podjetje lahko ukvarjalo tudi s spremljajočimi dejavnostmi in storitvami. S tem načinom bi država vire, ki jih gozd ponuja, prodajala na trgu po tržnih cenah ter tako maksimizirala prihodke, ki iz tega izhajajo.

Leta 2012 je bila koncesijska dajatev, ki so jo plačevali koncesionarji z 20-letno koncesijo, za kubični meter lesa od 12,3 do 15,3 EUR, v istem letu je manjši koncesionar Francišek Vrhnjak plačeval 103 EUR za kubični meter lesa (Kristan, 2012). Koncesijo je pridobil na dražbi, na kateri je država zbirala ponudbe ter koncesijo dodelila najboljšemu ponudniku, te oblike koncesij je država kmetom začela podeljevati okrog leta 2009. Leta 2012 je bila povprečna cena hlodovine, po podatkih SURS-a, ob kamionski cesti dobrih 55 EUR za kubični meter lesa (SURS, 2014e), če od tega odštejemo sečnjo in spravilo lesa do kamionske ceste, ki je od 15 do maksimalno 30 EUR za kubični meter, pa dobimo minimalno ceno 25 EUR (Gozd-les). Po teh izračunih lahko ugotovimo, da je država na račun koncesij izgubila minimalno 10 EUR po kubičnem metru. V letu 2012 je posek v državnih gozdovih znašal 1.204.744,00 m³ (Zavod za gozdove Slovenije, 2013b), kar pomeni, da je država samo v letu 2012 izgubila najmanj 12 mio. EUR prihodkov na račun zaračunavanja prenizke koncesijske dajatve. Koncesije je država podelila leta 1996, leta 2005 pa so podjetja plačevala 3,74 EUR za kubični meter hlodovine, šele po letu 2005 je država postopoma začela zviševati ceno za kubični meter lesa, v letu 2014 je ta znašala okoli 14 EUR (Pojbič, 2014). Država je na račun zaračunavanja prenizkih koncesij od leta

1996 do zdaj izgubila najmanj 12 mio. EUR letno, kar pomeni, da je od leta 1996 do zdaj izgubila minimalno 230 mio. EUR prihodkov. Te prihodke bi lahko, ob ustreznem sistemu, usmerila v vzdrževanje gozdov, finančne spodbude lesnopredelovalni industriji in podobno.

Zaradi vseh navedenih razlogov menim, da je nujno oblikovanje delniške družbe, ki bo gospodarila z državnimi gozdovi. Čeprav je pobudo za oblikovanje državnega podjetja predstavilo že ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo leta 2014, je v zvezi s to pobudo veliko neznank oziroma je v predlogu veliko stvari nedefiniranih.

Država bi morala v letu 2016, ko obstoječe koncesije potečejo, ustanoviti delniško družbo, kot nadzornike pa postaviti ljudi z različnih strokovnih področij ter tudi predstavnike lesnopredelovalnih podjetij, kar bi omogočalo boljše sodelovanje med gozdarstvom in lesnopredelovalnimi podjetji. Kadar bi novoustanovljeno podjetje pridobilo od podjetij, ki imajo zdaj koncesijo, saj bodo ob izteku koncesij ta morala množično odpuščati, enako pa bi lahko veljalo tudi za gozdarske stroje in opremo. Podjetje bi na trgu delovalo samostojno, prav tako pa bi se moralo tudi samo financirati, iz tega razloga pa bi bilo primorano na trgu prodajati po tržnih oziroma višjih cenah kot zdaj. Ker se več iztrži za kakovostnejšo hlodovino, bi se po ekonomski logiki povečalo oziroma izboljšalo tudi vzdrževanje in pogozdovanje gozdov, saj bi ob ustreznem vzdrževanju gozdov imeli v prihodnosti kakovostnejšo hlodovino, ki se prodaja po višji ceni. Glede na to, da bi podjetje upravljalo le državne gozdove, ki jih je v Sloveniji le okoli 22 %, je bojazen, da bi podjetje imelo na trgu monopol, odveč, saj bi moralo konkurirati z zasebnimi lastniki gozdov ter prilagajati cene trgu. Z narodnega vidika je pomembno sodelovanje med lastniki gozdov in lastniki domačih lesnopredelovalnih podjetij, zato bi bilo tudi nujno potrebno usklajevanje domačega povpraševanja in ponudbe. Če bi v skupščini, nadzornem svetu ali celo upravi delovali predstavniki lesnopredelovalnih podjetij, bi to pomenilo dobro osnovo za sodelovanje gozdnega in lesnopredelovalnega sektorja. Dodatno bi morali med ukrepe za sodelovanje dodati še obvezno oddajanje letnih načrtov, v katerih bi lesnopredelovalna podjetja navedla količino, kakovost in vrsto hlodovine, ki jo načrtujejo v prihajajočem letu porabiti, izvedba teh načrtov pa bi se spremljala na mesečnih sestankih, kjer bi se sestali predstavniki lesnopredelovalnih podjetij in predstavniki državnega gozdnega podjetja. Izvedba načrtov bi se tako redno spremljala ter tudi prilagajala, kar bi pripomoglo k boljši oskrbi lesnopredelovalne panoge.

Menim, da je ustanovitev podjetja za upravljanje z državnimi gozdovi nujno, saj lahko le na tak način zagotovimo pregledno upravljanje z državnim premoženjem ter optimalno doseganje prihodkov, ki izhajajo iz tega naslova. Pomembno pa je tudi, da s takim načinom upravljanja zagotovimo domači lesnopredelovalni industriji potrebno surovino po konkurenčnih cenah, kar bo povečalo konkurenčnost lesnopredelovalne panoge ter pozitivno vplivalo na poslovanje podjetij v panogi. V roku nekaj let lahko podjetje svojo dejavnost razširi še na urejanje nacionalnih parkov, nudenje storitev strojne sečnje,

upravljanje z državnimi nepremičninami (koče, spomeniki ...), postavitve obratov za pridobivanje energije iz obnovljivih virov in podobnim. Tako bi lahko podjetje v prihodnost skrbelo za trajnostno upravljanje z naravnimi viri države.

7.5 Pospesena uporaba biomase za ogrevanje in pridobivanje električne energije

V porabi končne energije je imela lesna biomasa v letu 2004 8,82-odstotnega deleža, pri oskrbi z energijo pa 6,5-odstotnega deleža. V letu 2012 se je končna poraba povečala na 10,6 odstotka, oskrba z energijo pa na 8 odstotkov (Trpin, 2006).

Na Poljskem je leta 2012 delež energije, pridobljene iz biomase, znašal 8,9 odstotka, v Avstriji pa je ta delež istega leta znašal 14,4 odstotka, kar pomeni, da zaostajamo tako za Poljsko kot za Avstrijo. Glede na to, da imamo na voljo veliko primerne surovine, ki jo trenutno v obliki neobdelane hlodovine izvažamo, bi bilo povečanje deleža energije, pridobljenega iz lesne biomase, nujno. Gledano z narodne ravni je nesmiselno, da uvažamo plin, nafto in podobno, na drugi strani pa izvažamo lesno biomaso v obliki hlodovine oziroma ostankov, na katerih je dodana vrednost minimalna oziroma je sploh ni.

Nujno bi bilo vzpostaviti podporne mehanizme in ukrepe, ki bi spodbujali rabo lesne biomase v energetske namene. Eden od teh ukrepov bi morala biti zakonska uredba, da se vsi javni objekti ogrevajo na biomaso, zamenjava pa bi morala biti postopna ter pri že obstoječih objektih zamenjati vir ogrevanja, ko je trenutni sistem že dotrajan oziroma ga je treba zamenjati, pri novih objektih pa bi se postavljali sistemi ogrevanja izključno na biomaso. S tem bi povečali rabo lesne biomase ter spodbudili domača podjetja, ki izdelujejo sisteme za ogrevanje na biomaso. Pri večjih sistemih na lesno biomaso pa bi morali poleg ogrevanja proizvajati tudi elektriko, tako bi investirali v sisteme, ki se v nekaj letih sami odplačajo.

Drugi ukrep bi moral biti spodbuditev zasebnih naložb v sisteme za ogrevanje in proizvodnjo elektrike na biomaso. Menim, da bi z zagotovitvijo posojil z ugodno oziroma subvencionirano obrestno mero v zadostni meri spodbudili zasebne naložbe v projekte za ogrevanje in proizvodnjo električne energije. Sredstva za subvencionirana posojila za pravne osebe bi morala biti na voljo, dokler ne dosežemo optimalnih proizvodnih zmogljivosti glede na lesno biomaso, ki jo imamo na voljo. Tako bi v roku nekaj let vso lesno biomaso porabili znotraj države, kar bi pomenilo tudi manjšo odvisnost od cene uvoženih surovin (plin, nafta ...).

Kot vire lesne biomase v energetske namene upoštevamo (Zavod za gozdove Slovenije, 2005b):

- **gozd:** del rednega poseka, vejevina (s premerom nad 5 cm), redčenja, premene,

sanitarne sečnje;

- **kmetijske in urbane površine:** grmišča, obnove sadovnjakov in vinogradov, vzdrževanje parkov in zelenic, čiščenje pašnikov, gradnja objektov;
- **lesni ostanki:** iz primarne predelave lese (krajniki, žamanje, očelki, žaganje, iz sekundarne obdelave lesa (lesni prah, skobljanci), lubje;
- **odsluženi les:** lesna embalaža, gradbeni les, pohištvo, odpadki na komunalnih odlagališčih.

Po analizah projekta, ki je bil zaključen v letu 2005 in v katerem je sodeloval tudi Zavod za gozdove Slovenije, je ugotovljeno, da so gozdovi najpomembnejši vir lesne biomase. Po analizi načrtovanega poseka ter analizi sortimentne strukture poseka je trajni potencial lesne biomase za energetske rabo iz gozdov približno 1.400.000 m³ letno.

Poleg lesne biomase iz gozdov je lesno maso mogoče izkoristiti tudi iz negozdnih površin, na primer obrezovanja živih mej, sadnega in okrasnega drevja, obžagovanja vej in podobnega. V okviru zgoraj navedene študije je Zavod za gozdove Slovenije analiziral tudi potencial lesne biomase, pridobljene iz negozdnih površin. Rezultat študije je, da je na negozdnih zemljiščih v Sloveniji trajno razpoložljivih okrog 300.000 m³ lesa, uporabnega v energetske namene letno. Poleg gozdnih in negozdnih površin pa se lesna biomasa pridobi še iz lesnih ostankov primarne in sekundarne predelave lesa (Zavod za gozdove Slovenije, 2008a).

V isti študiji je Zavod za gozdove Slovenije ocenil tudi količino lesnih ostankov pri predelavi lesa. Ocenjena vrednost teh ostankov je 850.000 ton, dodatno pa je na voljo še okoli 510.00 ton lesnih odpadkov, ki jih podjetja porabijo za lastne potrebe (Zavod za gozdove Slovenije, 2005c).

Skupno imamo tako v Sloveniji trajno na razpolago 1.700.000 m³ lesne biomase letno iz gozdnih in negozdnih površin, dodatno pa še 1.360.000 ton lesnih ostankov pri predelavi lesa (Zavod za gozdove Slovenije 2005c).

Pri pretvorbi kubičnega metra lesa v tone bom predvideval, da en kubični meter lesa predstavlja 1,1 tone, glede na to, da je večino lesne biomase iz gozdnih in negozdnih površin sveže. Pretvorbeni dejavnik za pretvorbo kubičnega metra lesa v tona se sicer razlikuje glede na vrsto lesa in vlažnost, vendar za svež les (50 % vode v lesu) ta dejavnik predstavlja najvišjo možno vrednost (Krajnc et al., 2009).

Po tem pretvorbenem dejavniku ugotovimo, da imamo v Sloveniji na voljo skupno 3.230.000 ton lesne biomase. Čeprav je določen delež lesne biomase tudi suhe in ima večjo energijsko vrednost, bom predvideval, da je vsa lesna biomasa sveža in ima nižjo energijsko vrednost. Energijska vrednost svežega lesa je okoli 2,81 MWh/t, ta vrednost velja za les z vlažnostjo 40 %. Če uporabimo vrednost 2,81 MWh/t, ugotovimo, da je

potencial energije v lesni biomasi okoli 9.076.300 MWh oziroma 32,674 PJ.

V Sloveniji je bila v letu 2014 po podatkih, objavljenih v Energetski bilanci Republike Slovenije, končna poraba energije slabih 200 PJ. Če bi porabili vso lesno biomaso, ki je trenutno na voljo, bi to predstavljalo 16,34-odstotnega deleža končne porabljene energije, pridobljene iz lesne biomase, realno pa je ta delež v letu 2012 10,6 odstotka, napoved za leto 2014 pa je 12,5 odstotka. Če bi povečali posek lesa in predelavo hlodovine v domačih obratih, bi se delež lesne biomase še povečal.

Z ustreznimi ukrepi in spodbudami za postavitev obratov za pridobivanje energije iz lesne biomase bi tako lahko povečali delež energije, pridobljene iz lesne biomase oziroma obnovljivih virov energije. Do leta 2020 bi tako lahko delež energije povečali nad 20 odstotkov, kar je skladno s cilji Evropske unije.

7.6 Pomoč pri pridobivanju evropskih sredstev

Večina podjetij v lesnopredelovalni panogi je majhnih ter tako v večini nimajo ustrezno specializiranih kadrov za pisanje prijav na evropske razpise, primanjkuje jim sredstev za najemanje zunanjih izvajalcev ali pa so neobveščeni o možnosti prijave projekta na razpis. Za spodbuditev naložb bi tako morali poskrbeti za povečanje črpanja sredstev iz evropskih razpisov na področju lesnopredelovalne panoge. Za povečanje črpanja sredstev bi morali ustanoviti državno podjetje, v katerem bi delovalo nekaj zaposlenih, ki že imajo izkušnje oziroma so že bili uspešni pri pridobivanju evropskih sredstev. Podjetje bi se usmerilo predvsem na pridobitev evropskih sredstev za financiranje projektov v gozdarski in lesnopredelovalni panogi, lahko pa tudi za druge panoge, ampak samo pod pogojem, da je za vsako področje zaposlen vsaj en strokovnjak s tega področja. Vsaka panoga ima namreč določene specifike, ki jih moramo poznati, da smo lahko pri prijavi projektov uspešni. Lesnopredelovalna panoga ima tako visoko potrebo po obratnih sredstvih, podjetja morajo imeti veliko kapitala (veliko zemljišče, stavba, stroji ...), hkrati pa je lesnopredelovalna panoga tudi delovno intenzivna, dodana vrednost je v primerjavi s povprečno v gospodarstvu nizka. Prav iz teh razlogov je poznavanje narave poslovanja nujno, če želimo pripraviti projekte, ki lahko uspejo na najrazličnejših razpisih.

Podjetje, ki bi se ukvarjalo s pripravo razpisov, informiranjem podjetji o možnosti prijave in podobnim, bi moralo delovati samostojno oziroma bi moralo stroške poslovanja pokrивati z lastnimi prihodki. Prihodke bi pridobivalo kot odstotek vrednosti projektov, ki bi jim ga podjetja plačala, če bi na prijavljenem razpisu uspela. S tem načinom plačevanja bi podjetja še dodatno spodbudili k prijavi na razpise, saj bi prijavo na posamezen projekt morala plačati le v primeru, da bi na razpisu uspela. Menim, da bi lahko na ta način boljše izkoristili kohezijska sredstva, ki so na voljo, podjetja pa bi začela več vlagati v nove tehnologije in opremo ter na ta način povečala produktivnost, dodano vrednost in posledično dobičkonosnost.

7.7 Spodbude za razvojne oddelke v lesnopredelovalnih podjetjih

V osemdesetih letih, ko je bila lesnopredelovalna panoga na vrhuncu, so imela podjetja v panogi zelo dobro razvite tudi razvojne oddelke, ko pa je v devetdesetih letih panoga zašla v krizo, so podjetja začela zmanjševati in zapirati razvojne oddelke. Vse od osamosvojitve Slovenije do danes so podjetja v panogi močno zaostala za tujo konkurenco. Zaostanek je viden na področju trženja, tehnologije, proizvodnih procesov, načina dela ... Vsa ta področja so bila nekoč domena razvojnih oddelkov, ki so skrbeli za nenehen razvoj podjetja na vseh področjih. Ko so podjetja prenehala z vlaganji v razvoj in z zapiranjem oddelkov, ki se ukvarjajo z razvojem, je to sicer kratkoročno prineslo zmanjšanje stroškov, dolgoročno pa prenehanje vlaganja v razvoj pomeni propad oziroma hiranje podjetja (Milavec, 2014).

Dokaz, da je vlaganje v razvoj edina prava rešitev za uspešnost podjetij, so uspešna lesnopredelovalna podjetja, ki vlagajo v razvoj ter tako tudi v trenutnih okoliščinah poslujejo dobro. Taka podjetja so: M Sora, Lip Bled, Alples, Adles ... Vsem tem podjetjem je skupno, da vlagajo v razvoj tako produktov kot tehnologije.

Če želimo imeti uspešno lesnopredelovalno industrijo, moramo poskrbeti, da bodo podjetja vlagala v razvoj ter se tako nenehno razvijala na vseh področjih. Ker pa je za zagon takšnih oddelkov znotraj podjetja potrebno veliko sredstev, rezultati pa so vidni šele na dolgi rok, bi bilo treba zagotoviti dodatne spodbude za oblikovanje takih oddelkov.

Ena od teh spodbud bi bila vsekakor pomoč pri prijavi na razpise, kar sem omenil že v prejšnji točki, dodatno pa bi lahko podjetja spodbudili še z olajšavami na prispevke za zaposlene, ki delujejo znotraj takega oddelka oziroma oprostitev prispevkov za določeno obdobje. Podjetja, ki oblikujejo razvojne oddelke, bi oprostili tudi plačila davka na dobiček za določeno časovno obdobje, če bi dokazala, da so določeno višino sredstev dejansko vložila v razvoj novih tehnologij, produktov, prodajnih poti in podobno.

Menim, da bi lahko s takimi ukrepi spodbudili podjetja k večjemu vlaganju v razvoj in bi tako dolgoročno izboljšali poslovanje panoge.

7.8 Omejitev izvoza hlodovine

Za spodbuditev domače lesnopredelovalne industrije bi bilo nujno omejiti oziroma prepovedati izvoz hlodovine iz države. V večini držav take omejitve in prepovedi že poznajo in imajo, tako da menim, da bi bilo pametno, da podoben ukrep izvedemo tudi pri nas. Na ta način bi zagotovili domačim obratom ustrezno količino hlodovine, kar bi povečalo domačo predelavo lesa. Hlodovino bi tako morali v Sloveniji predelati vsaj do prve stopnje in nato izvoziti vsaj deske, ki imajo v primerjavi s hlodovino nekaj več dodane vrednosti. Predvsem je pomembno, da se ne izvaža hlodovina boljše kakovosti, pri

kateri je, v primeru predelave, dodana vrednost toliko višja. Na ta način bi ob sedanjem poseku imeli domači obrati za predelavo hlodovine dodatno na voljo kar 2,7 mio. m³ hlodovine, kolikor smo je v letu 2013 izvozili, kar bi domačo lesnopredelovalno panogo spodbudilo k večji produkciji in povzročilo večje prihodke podjetij.

Ker bi bila takojšnja prepoved izvoza hlodovine preveč oster ukrep, predlagam, da se postopoma začne omejevati izvoz hlodovine iz države, za hlodovino, ki je sami ne moremo predelati, pa se uvedejo izvozne kvote, dovoljenja pa se podelijo posameznim tujim podjetjem za izvoz določene količine hlodovine. Na ta način bomo imeli nadzor nad količino in kakovostjo izvožene hlodovine. Dolgoročno mora biti cilj teh ukrepov, da se vsa hlodovina predela v Sloveniji in se tako izvažata le les, na katerem je narejena vsaj prva faza predelave. Glavna težava pri uvedbi tega ukrepa je regulativa EU, ki omogoča prost pretok vsega blaga znotraj Evropske unije.

7.9 Povzetek ukrepov

Vsi zgoraj naštetih in opisani ukrepi so nujni za začetek prestrukturiranja panoge ter za izboljšanje poslovanja podjetij. Kar se tiče potrebnih finančnih sredstev za izvedbo ukrepov, je edino ustanovitev novega podjetja za upravljanje z državnimi gozdovi nekoliko zahtevnejši projekt, ostale ukrepe pa bi se dalo izpeljati z minimalnim finančnim vložkom. Kar se tiče rezultatov menim, da bi bili nekateri vidni že na kratek rok, skupni rezultat vseh ukrepov pa bi bil viden približno v 5 letih, ko bi bili vsi omenjeni ukrepi že dodobra vpeljani. Če bi vse ukrepe uspešno vpeljali, bi lesnopredelovalna panoga v nekaj letih ponovno zaživela ter spet postala ena pomembnejših v Sloveniji.

7.10 Komentarji na predlagane ukrepe

Na predlog svetovalca dr. Aleša Vahčiča sem za mnenje o podanih predlogih za ponovni zagon lesnopredelovalne industrije povprašal tudi različne institucije, ki delujejo na področju gozdarstva in lesarstva, ter podjetnike, ki delujejo v lesnopredelovalni panogi. V nadaljevanju podajam njihova mnenja.

Marjan Kopačin, Kopačin d. o. o. (žagarski obrat):

»Les je v Sloveniji strateška surovina, ki ima še veliko neizkoriščenega potenciala. Vsekakor so ti ali taki ukrepi nujni za izboljšanje poslovanja lesnopredelovalne panoge. Pripomogli bi k odpiranju novih delovnih mest in doseganju višje dodane vrednosti v tej panogi.«

Miha Koprivnikar, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire):

- Ureditev poseka v zasebnih in državnih gozdovih

Namesto zavoda ali društva, kot je bilo predlagano, bi morali ustanoviti zadrugo ali podjetje. Nato naj se v Slovenijo prenese celoten avstrijski model Waldverband, vendar je za to treba oblikovati podporno okolje, ki ga trenutno v Sloveniji ni. ZGS ni akter poslovnega povezovanja, ker je organ v upravnem postopku, zaradi tega bi morala povezovanje prevzeti neka druga inštitucija.

KGZS bi po zakonu morala opravljati tudi nalogo ekonomskega svetovanja na terenu ter poslovnega povezovanja lastnikov gozdov po avstrijskem modelu, vendar se svetovanje še ni začelo izvajati, glavni razlog za to je, da gredo vsa sredstva, namenjena gozdarskemu svetovanju, na ZGS.

Če bi želeli spremembe, omenjene v tej točki, izpeljati, bi morali v zadrugah delovati strokovni sodelavci, prav tako pa bi morala tudi ZGS zaposliti strokovne kadre, saj mora biti poleg pobude tudi ustrezen kader, ki je sposoben tak projekt izpeljati.

- Pospešena uporaba biomase za ogrevanje in pridobivanje električne energije

Glavni izziv pri tej točki je sodelovanje med manjšimi ponudniki lesne biomase, ki bi zagotovili stalno oskrbo obratov za ogrevanje in proizvodnjo električne energije z lesno biomaso. Drugi izziv je lobiranje z ostalimi viri pridobivanja energije (nafto, plinom ...).

- Omejitev izvoza hlodovine

Možna je kaskadna raba s predpisi na ravni EU, ki pa je lastniki v EU in še posebej v državi, ki nima lesne industrije, ne podpirajo. To pomeni, da bi cena lesa padla, v gozdu pa bi ostalo še več hlodovine. Glavna skrb, ki jo imam pri morebitni uvedbi tega ukrepa, je, kdo v Sloveniji bo kupil vso hlodovino.

Poleg omenjenih ukrepov bi predlagal še uvedbo avstrijskega ProHolz sistema.

Ob napisanem dodajam še, da KGZS želi in se zaveda, da bi morali društva profesionalizirati, zavedamo se tudi, da bi morali uvesti avstrijski sistem Waldverbandov. Toda kako? S tremi gozdarji oziroma brez prisotnosti na terenu to ne gre. Že večkrat smo predlagali spremembo sistema svetovanja, toda neuspešno. Upamo, da bo tudi s pomočjo vaše magistrske naloge to bolj osvetljeno in bomo lažje dosegli, da bo les v zasebnih gozdovih bolj organizirano posekan in prodan po višji ceni. To, da bo prodan doma, pa je druga zgodba, za katero mislim, da bi si morali prizadevati v lesni panogi, predvsem pa v skupnem nastopu na trgu in trženju – ProHolz sistem (posamezna podjetja so premala).

Mag. Mitja Piškur, Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko):

- povečanje skupne dovoljene teže za tovorna vozila oziroma polpriklopnike;
- smiseln ukrep, ki ga podpiram in ki dejansko lahko da hitre rezultate;
- ureditev poseka v zasebnih in državnih gozdovih.

Področje zasebnih gozdov je zelo kompleksno in ni primerljivo z Avstrijo. Ne strinjam se z obveznimi vključevanji lastnikov, ker se take »prisilne« vključitve običajno izkažejo za neučinkovite (»dober primer« je KGZS). V Avstriji je pri zasebnih lastnikih prisotna dolga tradicija in povsem drugačen odnos kot v Sloveniji. Tudi društva v Sloveniji po mojem mnenju ne igrajo pomembne vloge (njihov zajem je minimalen, vpliv pa tudi). Menim, da so učinkovite le organizacije, ki jih ustanovijo lastniki (od spodaj navzgor) – v zgodovini je bil pri nas enkrat že tak trenutek – pred drugo svetovno vojno so lastniki sami ustanavljali zadrage in bili izjemno učinkoviti (lastni obrati za predelavo, izvoz po vsem svetu, tudi v Afriko ...).

- Pospešena uvedba strojne sečnje

Ukrep je v grobem korekten in potreben. So pa v Sloveniji omejitve tako zaradi načina gospodarjenja kot tudi naravnih razmer (relief). Področja, kjer je strojna sečnja upravičena (ekonomsko in ekološko), so bila že izdelana (na BF, Oddelek za gozdarstvo).

- Pospešena uporaba biomase za ogrevanje in pridobivanje električne energije

Na področju rabe lesa za energetske namene je bilo že veliko storjenega, tudi aktivnosti deležnikov je bilo veliko (tu je veliko delo opravil tudi Gozdarski inštitut Slovenije s promocijo in strokovno podporo – lahko si ogledate gradiva na spletnih straneh GIS, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko). Tudi država in podpore EU so v veliki meri pripomogle k razvoju tega področja. Menim, da je podpiranje rabe lesa za energetske namene smiselno ohraniti na sedanjem nivoju, zavedati se je namreč treba, da je ta surovina lahko uporabljena tudi v industriji, na primer lesnih kompozitov (iverne plošče, vlaknene plošče). NA ravni EU je že dlje časa prisoten konflikt med podporniki povečevanja rabe lesa za energetske namene in industrijo.

- Pomoč pri pridobivanju evropskih sredstev

Zanimiv in možen ukrep, ki se mi zdi smiseln.

- Spodbude za razvojne oddelke v lesnopredelovalnih podjetjih

Zanimiv in možen ukrep, ki se mi zdi smiseln.

- Omejitev izvoza hlodovine

Prepoved izvoza hlodovine je nedopusten ukrep, ki je v popolnem nasprotju s pravili EU in se mi ne zdi sprejemljiv tudi z drugih vidikov. Prepoved/omejitev izvoza je pred kratkim uvedla Ukrajina, vendar je to država, ki ni v EU ter je ta ukrep sprejela zaradi povečevanja dodajanja vrednosti lesu v Ukrajini in potencialnemu investiranju v nove obrate.

Igor Milavec, Gospodarska zbornica Slovenije (Direktor združenja lesne in pohištvene industrije pri GZS):

Z zanimanjem sem prebral poslano gradivo. Kot pravilno omenjate je osnova za konkurenčno poslovanje podjetij makroekonomski okvir, od obdavčitev dela, delovno pravne zakonodaje, a to presega okvire vaše magistrske naloge.

V magistrski nalogi je dobro ocenjen pomen urejenega trga z lesom, tako iz državnih kot iz zasebnih gozdov, saj je to osnova za delovanje in razvoj lesnopredelovalne industrije. Pravilno je ocenjen pomen dobre organiziranosti lastnikov zasebnih gozdov in njihove redne komunikacije s predstavniki lesnopredelovalne industrije. Kakor tudi pomen dobrega upravljanja državnih gozdov.

Pomemben poudarek v magistrski nalogi je dan tudi okrepitvi razvojnih dejavnosti v lesnopredelovalnih podjetjih, kot osnovi za njeno mednarodno konkurenčnost. Prav od uspešnih rešitev na teh dveh področjih bo namreč v veliki meri odvisna razširjenosti in uspešnost slovenske lesnopredelovalne industrije.

O vaših konkretnih predlogih je seveda lahko precej debate, kar pa presega ta kratek komentar.

SKLEP

V magistrskem delu sem analiziral poslovanje domače lesnopredelovalne panoge ter ugotovil, da zaostaja tako za povprečjem predelovalnih dejavnosti v Sloveniji kot za povprečjem avstrijske in v nekaterih kazalcih tudi poljske lesnopredelovalne panoge. Glavni razlogi za slabo poslovanje panoge so predvsem slaba tehnološka opremljenost podjetij, premalo vlaganja v razvoj produktov in tehnologij ter slaba oskrba s hlodovino. Na ravni države je največja problematika neučinkovito upravljanje z državnimi gozdovi, poleg tega pa nam primanjkuje tudi podpornih mehanizmov za pomoč gozdarski in lesnopredelovalni panogi.

Glede na ugotovljene pomanjkljivosti sem podal nekaj predlogov, z uvedbo katerih bi lahko izboljšali poslovanje lesnopredelovalnih podjetij. Pri oblikovanju teh ukrepov sem se po večini opiral na že obstoječe uspešne prakse iz tujine.

Menim, da se v Sloveniji trenutno še ne zavedamo potenciala lesa ter potenciala

trajnostnega gospodarjenja z lesom oziroma gozdovi. Če bi podane ukrepe začeli uvajati, bi to pomenilo ponovni zagon lesnopredelovalne panoge ter razvoj in rast podjetij, ki v njej delujejo. Z uvedbo pravih ukrepov bi lahko panoga spet zaposlovala 40.000 ljudi ter postala ena vodilnih panog v Sloveniji.

Cilje, ki sem si jih zadal v uvodu dela, sem tudi izpolnil ter tako uspešno oblikoval ukrepe, za katere mislim, da bi pripomogli k uspešnejšemu poslovanju panoge. Za implementacijo podanih ukrepov pa bi bilo treba narediti še podrobnejše analize po posameznih področjih ter tako natančno ugotoviti, kakšne rezultate bi ti ukrepi prinesli. Vsak posamezni ukrep bi bilo treba še podrobneje opisati ter za vsakega narediti akcijski načrt ter strategijo za implementacijo.

V procesu pisanja dela sem dodobra spoznal poslovanje domače lesnopredelovalne panoge ter ugotovil, v kako slabem stanju dejansko je. Pri analizi poslovanja tujih panog sem spoznal, kako uspešna in pomembna je lahko lesnopredelovalna panoga, če posluje uspešno. Prav zaradi uspeha tujih lesnopredelovalnih panog obstaja tudi za slovensko možnost izboljšanja poslovanja ter povečanje obsega poslovanja.

LITERATURA IN VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve - AJPES. (2010). Pojasnila za gospodarske družbe, zadruge in podjetnike. Najdeno 14. maja 2015 na spletnem naslovu https://www.ajpes.si/fipo/Pojasnila_za_gd_2006.asp#
2. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve - AJPES. (2014, maj). Informacija o poslovanju gospodarskih družb v Republiki Sloveniji v letu 2013. Najdeno 13. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/pripone/Informacija_LP_GD_zadruga_2013%20Slovenija.pdf
3. *Analize trgov*. Najdeno 25. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://www.bizi.si/storitve/analize-trgov/>
4. Bisnode. (2011). Čista dobičkonosnost prihodkov. Najdeno 8. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.bisnode.si/wp-content/uploads/2013/03/Bilten_april_maj-2011.pdf
5. Bisnode. (2013). Poslovna izkaznica slovenskega gospodarstva v letu 2012. Najdeno 8. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.bisnode.si/Sporo%C4%8Dila%20za%20javnost/poslovna-izkaznica-slovenskega-gospodarstva-v-letu-2012-2/>
6. Bojnec, Š., & Ferto, I. (2014). Forestry industry trade by degree of wood processing in the enlarged european union countries. *Forestry policy and economics*, 40, 31–39.
7. Bolčina, A. (2011). Večji možni posek, večji prihodek. *Delo*. Najdeno 15. novembra 2014 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/vecji-mozni-posek-vecji-prihodek.html>
8. Bukovec, J. (2014). Še vedno neizkoriščen potencial slovenskega gozda. Najdeno 4. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/dom/vrt-in-okolica/se-vedno-neizkoriscen-potencial-slovenskega-gozda>
9. *Cene dela v gozdu*. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.gozdles.com/gozdna-dela/cene-dela-gozdu>
10. *Cene lesa*. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.gozdles.com/upravljanje-gozdov/cene-lesa>
11. Dobrowolska, E., & Orłowski, K. (2006). Country report: Poland. Cost action E53. Najdeno 11. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.coste53.net/downloads/Sopron/Country/C_ostE53_Sopron-Poland.pdf
12. Eurostat. (2014a). Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E). Najdeno 7. aprila 2015 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_na_ind_r2&lang=en
13. Eurostat. (2014b). Roundwood removals by type of wood and assortment Najdeno 10. aprila 2015 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_remov&lang=en
14. Eurostat. (2014c). Roundwood, fuelwood and other basic products Najdeno 10. aprila 2015 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_basic&lang=en
15. Eurostat. (2014d). Supply, transformation and consumption of renewable energies - annual data Najdeno 14. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://appsso.eurostat.ec>

- europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_107a&lang=en
16. *Forests of Poland*. Najdeno 10. maja 2015 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Forests_of_Poland
 17. Gerasimov, Y. (2013). Atlas of the forest sector in Poland. Najdeno 11. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp268.pdf>
 18. Gozdarski inštitut Slovenije. (2008). *Zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru ciljnega raziskovalnega programa (CRP) »konkurenčnost Slovenije 2006–2013«*. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije.
 19. International Transport Forum. (2013, 15. januar). Permissible maximum weights of trucks in europe (in tonnes). Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.internationaltransportforum.org/IntOrg/road/pdf/weights.pdf>
 20. Iršič, R. (2015). Avstrijski model za Slovenske gozdove. Najdeno 25. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8816929/Avstrijski-model-za-slovenske-gozdove>
 21. Jakše, A. (2013). Primernost strojne sečnje v Slovenskih gozdovih. Najdeno 10. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.fos.unm.si/media/pdf/RUO_2013_03_Jakse_Anton.pdf
 22. Kmet Zupančič, R., Ivas, K., Koprivnikar Šušteršič, M., Kovač, M., Kušar, J., Nenadič, T., Povšnar, J., & Vidrih, A. (2014). Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2013. Najdeno 5. aprila na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2014/DZ03-2014.pdf
 23. Knific, T. (1998). *Uporaba lesa v venecijankah*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, oddelek za lesarstvo.
 24. Kolšek, M. (2001, 13. januar). Možnosti strojne sečnje v Sloveniji. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.steza.net/01_apl/07_CMS/index.php/sl/moj-gozd/moj-gozd-prispevki/mojgozd-prispevki-arhiv/91-moznosti-strojne-secnje-v-sloveniji
 25. Krajčič, D., & Mori, J. (2006). Profesionalizacija dela društev lastnikov gozdov. *Gozdarski vestnik*, 64(3), 168–173.
 26. Krajnc, N., Piškur, M., Klun, J., Premrl, T., Piškur, B., Robek, R., Mihelič, M., & Sinjur, I. (2009). Lesna goriva. Najdeno 21. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.gozdis.si/data/publikacije/10_lesna_goriva_prirocnik.pdf
 27. Kranjc, N., & Piškur, M. (2006). Tokovi okroglega lesa in lesnih ostankov v Sloveniji. V *Zbornik gozdarstva in lesarstva 80* (str. 31–54). Ljubljana: Biotehniška fakulteta.
 28. Kristan, T. (2012, 17. december). Lubadarji Slovenskega lesa. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/zgodbe/ozadja/lubadarji-slovenskega-lesa.html>
 29. Lang, P., Koprivnikar, M., & Rebec, E. (2012). Predstavitev modela gospodarjenja v zasebnih gozdovih na primeru Združenja lastnikov gozdov Avstrijske Štajerske. Najdeno 8. maja 2015 na spletnem naslovu <http://web.bf.uni-lj.si/go/gsd2012/povzetki/12Lang.pdf>
 30. Milavec, I. (2014, 28. november). Les kot razvojna priložnost. Najdeno 23. maja 2015

na spletnem naslovu <http://odmev.zrc-sazu.si/rrs/2014%20PDF/milavec.pdf>

31. Mrak, C. (1998). Razvojne poti Slovenskega lesarstva. *Les: revija za lesno gospodarstvo*, 50(11), 327.
32. Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD. (2001). Personnel costs. Najdeno 7. junija 2015 na spletnem naslovu <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2048>
33. Pihlar, T. (2012, 22. maj). Računsko sodišče opozarja: Z gozdom ravnamo nestratesko in ga zanemarjamo. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <https://www.dnevnik.si/1042530935/slovenija/1042530935>
34. Pisek, R. (2014, 21. februar). Lesna zaloga s prirastkom in posekom. Kazalci okolja v Sloveniji GZ03. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu [sindikator&ind_id=585](http://www.stat.si/sindikator&ind_id=585)
35. Pojbič, J. (2014, 5. september). Država na pragu spreminjanja odgovornosti upravljanja gozdov. Najdeno 17. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/novice/slovenija/drzava-na-pragu-spreminjanja-odgovornosti-upravljanja-z-gozdovi.html>
36. ProPellets Austria. (2015). Pelletpreise in cent/kg. Najdeno 8. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.propellets.at/wpcms/wp-content/uploads/201506_pp_kg.pdf
37. Schima, J. (2014). The wood chain in Austria: how participatory processes can foster green economy and promote sustainability principles. Najdeno 7. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.alpconv.org/en/organization/groups/WGForest/wslecco/Documents/Schima_07_III_2014_engl_Vortrag_LECCO.pdf
38. Sgerm, F. (1990). Žage na Slovenskem v XV. stoletju. *Les: revija za lesno gospodarstvo*, 42, 336–348.
39. Slovenski računovodski standardi. (1993). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
40. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014a). Poslovanje podjetij po dejavnosti, Slovenija, 3. četrletje 2014. Najdeno 10. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=4859>
41. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014b). Poslovanje podjetij po dejavnosti (SKD 2008), Slovenija, letno. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1450403S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/02_14157_SSP/01_14504_letna/&lang=2
42. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014c). Standardna klasifikacija dejavnosti 2008, V2. Najdeno 2. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/klasje/tabela.aspx?cvn=5531>
43. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014d). Standardna klasifikacija dejavnosti 2002. Najdeno 2. aprila 2014 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/klasje/tabela.aspx?cvn=1891>
44. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014e). Izvoz in uvoz okroglega lesa (m³), Slovenija, letno. Najdeno 6. aprila 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1625901S&ti=&path=../Database/Okolje/16_gozdarstvo_lov/07_16259_izvoz_uvoz_lesa/&lang=2

45. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014e). Odkup lesa, Slovenija, letno. Najdeno 15. junija 2015 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
46. Statistični urad republike Slovenije - SURS. (2014f). Poslovanje podjetij po dejavnostih industrije in velikosti glede na število oseb, ki delajo (SKD 2008), Slovenija, letno. Najdeno 15. junija 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1450630S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/02_14157_SSP/03_14506_letna_razredi/&lang=2
47. The Austrian Wood Industries. (2014). Report 2012/2013. Najdeno 5. aprila 2014 na spletnem naslovu https://www.wko.at/Content.Node/branchen/oe/Holzindustrie/News---Presse/Branchenberichte/Branchenbericht_Holzindustrie_2012-2013_englisch.pdf
48. The Observatory of Economic Complexity. (2014). Products exported by Slovenia. Najdeno 16. maja 2015 na spletnem naslovu <https://atlas.media.mit.edu/en/explore/treemap/hs/export/svn/all/show/2011/>
49. Trpin, D. (2006, maj). Energetska bilanca republike Slovenije za leto 2006. Najdeno 20. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/energetska_bilanca/ebrs_2006.pdf
50. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj - UMAR. (2013). Poročilo o razvoju 2013. Najdeno 2. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/POR_2013s.pdf
51. Zager, M. (2006). Sprememba izvozne strukture primarnega sektorja panoge (problematika izvoza hlodovine). *Les: revija za lesno gospodarstvo*, 58(6), 207–214.
52. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2005a). Viri lesne biomase uporabne v energetske namene. Najdeno 21. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/slo/delovnapodrocja/lesna_biomasa/potenciali_lesne_biomase_uporabne_v_energetske_namene/index.html
53. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2005b). Poročilo o delu zavoda za gozdove Slovenije za leto 2004. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Por_o_delu_2004.pdf
54. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2005c). Potenciali lesne biomase uporabne v energetske namene. Najdeno 21. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/slo/delovna_podrocja/lesna_biomasa/potenciali_lesne_biomase_uporabne_v_energetsk_e_namene/viri_lesne_biomase/index.html
55. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2008a). Poročilo o delu zavoda za gozdove Slovenije za leto 2007. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/PorZGS07_Vlada_tisk.pdf
56. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2008b). Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2007. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Porgozd07_tisk.pdf
57. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2011). Poročilo o delu zavoda za gozdove Slovenije za leto 2010. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Porgozd10_Solc1.pdf

58. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2012). Poročilo o delu zavoda za gozdove Slovenije za leto 2011. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Porgozd10_Solc1.pdf
59. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2013a). Poročilo o delu zavoda za gozdove Slovenije za leto 2012. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PPDF/LETNA_POROCILA/Por_delu_ZGS2012.pdf
60. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2013b). Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012. Najdeno 3. aprila 2014 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Por_ZGS_gozd2012.pdf
61. Zavod za gozdove Slovenije - ZGS. (2014). Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2013. Najdeno 15. junija 2015 na spletnem naslovu http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/2013_ZGS_Porocilo_gozdovih.pdf
62. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije - ZSSS. (2010). Produktivnost. Najdeno 9. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.sindikar-zsss.si/index.php?option=comcontent&view=article&id=35&Itemid=44>
63. Žumer, L. (1998). *Lesno gospodarstvo*. Ljubljana: Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in industrije za predelavo lesa SRS.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Bruto investicije v stroje in opremo.....	1
Priloga 2: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje.....	2
Priloga 3: Kadrovske stroški na zaposlenega.....	4

Priloga 1: Bruto naložbe v stroje in opremo

Tabela 1: Bruto naložbe v stroje in opremo za razred C31

Država	2008 (v €)	2009 (v €)	2010 (v €)	2011 (v €)	2012 (v €)
Nemčija	53.220,91	55.078,97	42.614,51	53.814,77	54.583,51
Avstrija	18.499,85	22.305,53	25.920,15	24.858,93	24.030,51
Poljska	25.773,86	12.714,40	13.211,50	14.361,00	12.060,16
Slovenija	33.703,70	19.248,83	16.819,01	16.451,02	-

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 2: Bruto naložbe v stroje in opremo za razred C17

Država	2008 (v €)	2009 (v €)	2010 (v €)	2011 (v €)	2012 (v €)
Nemčija	938.716,94	576.390,47	593.092,28	704.732,04	706.846,24
Avstrija	1.168.181,82	1.125.333,33	1.073.469,39	1.321.126,76	2.193.617,02
Poljska	204.926,11	133.252,82	135.606,06	131.119,69	164.227,31
Slovenija	194.634,15	145.945,95	145.142,86	250.000,00	-

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 3: Bruto naložbe v stroje in opremo za razred C16

Država	2008 (v €)	2009 (v €)	2010 (v €)	2011 (v €)	2012 (v €)
Nemčija	68.488,47	49.437,43	53.647,25	47.778,58	51.196,69
Avstrija	82.257,52	65.380,60	63.489,84	83.171,87	79.757,53
Poljska	18.174,82	12.585,39	13.325,30	20.261,44	14.565,79
Slovenija	19.811,88	12.574,85	16.096,10	16.206,48	-

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 4: Bruto naložbe v stroje in opremo za razred C

Država	2008 (v €)	2009 (v €)	2010 (v €)	2011 (v €)	2012 (v €)
Nemčija	278.000,30	235.541,67	208.157,33	243.897,19	252.899,38
Avstrija	201.407,15	168.624,35	160.197,32	179.645,17	198.644,16
Poljska	54.387,35	41.596,40	39.310,82	42.458,33	41.884,95
Slovenija	69.441,88	51.397,62	47.104,54	53.797,32	-

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Priloga 2: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje

Tabela 5: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje C16

Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nemčija	19,00	19,50	19,10	18,60	18,60	:
Hrvaška	19,40	21,90	23,70	22,40	21,50	:
Italija	17,40	18,40	17,40	15,90	17,40	:
Madžarska	15,80	17,30	15,70	15,70	16,00	:
Avstrija	17,30	18,80	17,60	16,80	17,50	:
Poljska	13,30	13,90	13,50	12,40	12,10	:
Slovenija	22,30	23,70	22,40	21,40	21,10	:
Finska	17,00	19,30	16,40	16,40	16,40	:
Norveška	24,20	25,20	24,50	23,70	24,50	:

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 6: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje C17

Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nemčija	17,70	19,60	17,60	16,90	17,80	:
Hrvaška	:	16,70	17,00	15,50	19,80	:
Italija	13,30	14,90	13,80	13,10	13,50	:
Madžarska	15,50	15,10	12,50	11,40	11,90	:
Avstrija	17,00	19,20	17,00	16,20	17,80	:
Poljska	11,10	11,20	9,90	9,30	9,40	:
Slovenija	16,60	16,10	14,60	13,70	14,00	:
Finska	12,40	14,10	11,20	11,10	10,90	:
Norveška	16,00	19,40	16,70	15,00	19,10	:

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 7: Delež kadrovskih stroškov v vrednosti proizvodnje C31

Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nemčija	23,70	26,80	26,40	25,20	25,00	:
Hrvaška	23,00	25,30	26,20	25,90	25,10	:
Italija	18,00	20,30	19,40	19,60	19,20	:
Madžarska	19,30	22,30	21,50	21,20	22,10	:
Avstrija	29,20	32,20	32,50	31,60	32,20	:
Poljska	17,50	16,20	17,90	16,60	17,50	:
Slovenija	26,70	33,10	32,40	31,50	29,20	:
Finska	25,10	28,40	26,80	25,50	26,50	:
Norveška	26,80	29,70	29,50	28,40	29,00	:

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Priloga 3: Kadrovski stroški na zaposlenega

Tabela 8: Kadrovski stroški na zaposlenega C16

V 1.000 EUR

Država	2008	2009	2010	2011	2012
Nemčija	32,30	32,80	33,60	33,20	34,90
Hrvaška	7,70	7,70	7,80	7,90	7,50
Italija	28,10	28,10	28,80	29,60	29,50
Madžarska	7,60	6,90	6,80	7,10	7,00
Avstrija	37,20	37,20	38,60	39,90	41,00
Poljska	8,40	6,70	7,70	8,00	8,40
Slovenija	15,30	15,30	16,40	17,00	17,30
Finska	36,20	34,60	37,20	38,90	39,70
Norveška	48,30	44,40	51,00	54,90	60,50

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 9: Kadrovski stroški na zaposlenega C17

V 1.000 EUR

Država	2008	2009	2010	2011	2012
Nemčija	46,00	46,20	46,60	46,60	47,10
Hrvaška	:	11,10	13,50	11,80	14,50
Italija	39,60	38,60	40,50	41,80	41,50
Madžarska	14,50	13,70	13,80	14,00	14,50
Avstrija	53,20	54,70	56,80	57,70	62,20
Poljska	12,70	10,40	11,90	12,40	13,00
Slovenija	19,80	21,10	22,40	22,60	22,50
Finska	58,30	56,10	59,60	60,10	60,50
Norveška	61,60	57,70	64,00	65,90	68,60

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.

Tabela 10: Kadrovski stroški na zaposlenega C31

V 1.000 EUR

Država	2008	2009	2010	2011	2012
Nemčija	36,40	36,40	36,50	37,10	38,80
Hrvaška	8,90	8,80	8,30	8,30	8,40
Italija	29,90	30,10	30,40	32,40	31,20
Madžarska	7,60	7,00	7,20	7,60	7,80
Avstrija	32,00	32,60	33,00	33,80	35,20
Poljska	9,10	7,20	8,00	8,50	8,60
Slovenija	15,30	15,10	15,80	16,50	15,90
Finska	33,70	31,70	34,40	35,70	36,90
Norveška	48,30	43,40	49,50	52,70	57,80

Vir: Eurostat, Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E), 2014a.